

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης Και Διεθνών Σχέσεων

ΠΜΣ “Διακυβέρνηση Και Δημόσιες Πολιτικές”

Διπλωματική Εργασία

Θέμα : Μυστική Δράση και Εξωτερική Πολιτική: Η περίπτωση της Ελλάδας

Γεώργια Καλλιόπη

ΑΜ:3033201501005

Επιβλέπων Καθηγητής

Επίκουρος Καθηγητής κ. Κωνσταντόπουλος Ιωάννης

Κόρινθος, Οκτώβριος 2016

Πρόλογος-Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια των σπουδών μου στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Σκοπός της είναι η διερεύνηση της σχέσης μυστικής δράσης και εξωτερικής πολιτικής καθώς επίσης και η αξιολόγησή τους με γνώμονα την περίπτωση της Ελλάδας.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή, κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο, ο οποίος παρείχε σε κάθε στάδιο της εκπόνησης της εργασίας την επιστημονική του γνώση καθώς και τις πολύτιμες παρατηρήσεις του. Χωρίς τη βοήθεια και την κατανόηση που παρείχε, θα αντιμετώπιζα αρκετές δυσκολίες ως προς την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το οικογενειακό καθώς και το φιλικό μου περιβάλλον για την αμέριστη συμπαράστασή τους, σε όλους τους τομείς, για την υπομονή που επέδειξαν αλλά και την εμπύχωση που μου χάρισαν.

Στην οικογένειά μου

Περιεχόμενα

Πρόλογος-Ευχαριστίες.....2

Εισαγωγή.....4-5

Κεφάλαιο 1:Πληροφόρηση και Μυστική Δράση.....6-14

Κεφάλαιο 2:Πληροφόρηση και Εξωτερική Πολιτική.....15-19

Κεφάλαιο 3:Ο ρόλος των Αμερικανικών Υπηρεσιών Πληροφοριών στην Ελλάδα.....20-35

Συμπεράσματα.....36-41

Βιβλιογραφία.....42-43

Εισαγωγή

Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι κυβερνητικές υπηρεσίες, οι οποίες δημιουργούνται για να συλλέγουν, αναλύουν και διανέμουν πληροφορίες. Πάνω σ' αυτές τις πληροφορίες βασίζονται η εθνική ασφάλεια και η άμυνα κάθε χώρας.¹

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της εργασίας μου σχετίζεται με το ρόλο των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής στο εσωτερικό των χωρών και ειδικότερα της Ελλάδας.

Σκοπός της έρευνάς μου θα είναι η μελέτη σχέσης μεταξύ μυστικής δράσης και εξωτερικής πολιτικής όπως επίσης και η αξιολόγηση τους με γνώμονα την περίπτωση της Ελλάδας.

Διενεργώντας την έρευνά μου θα εξετάσω το ρόλο της Κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών(Central Intelligence Agency) των ΗΠΑ στο εσωτερικό της Ελλάδας , η οποία αποτελεί μια από τις σημαντικότερες κρατικές υπηρεσίες συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης πληροφοριών. Η βασική αποστολή της υπηρεσίας είναι η συλλογή, η ανάλυση και η διανομή ξένων πληροφοριών βοηθώντας τον Πρόεδρο και ανώτερα στελέχη της κυβέρνησης να λάβουν αποφάσεις για την εθνική ασφάλεια της χώρας. Ο ελλαδικός χώρος θεωρείται ένας από τους πλέον ζωτικούς χώρους των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών στον κόσμο και για το λόγο αυτό ο εκάστοτε σταθμάρχης της CIA στην Ελλάδα αποτελεί κατά κάποιον τρόπο τον αξιωματούχο που ελέγχει σχεδόν ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων αλλά και της Μέσης Ανατολής. Η Ελλάδα ανέκαθεν θεωρείται από τις αποκαλούμενες συμμαχικές μυστικές υπηρεσίες, ως ιδιαίτερα ευαίσθητη χώρα για την ανάπτυξη κατασκοπευτικών ομάδων και υπηρεσιών δεδομένου ότι η γεωστρατηγική της θέση στα Βαλκάνια αλλά και στη λεκάνη της Μεσογείου είναι σημαντική.²

Η πολιτική που ακολουθήθηκε κατά καιρούς από τις ελληνικές κυβερνήσεις και ιδιαίτερα οι σχέσεις υποτέλειας στους υπερατλαντικούς συμμάχους και κυρίως από το 1950 και μετά με την εφαρμογή στη χώρα του δόγματος Τρούμαν ήταν απόλυτα καθοριστικές για την ανάπτυξη κυρίως των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα.³

¹ A.Shulsky, G.Schmitt , *Silent Warfare Understanding the World of Intelligence 3rd Edition*, Potomac Books, Inc,Washington, D.C.2002, p.2

²Σ.Φιτσιανάκης ,*Εθνική ασφάλεια και σύγχρονες υπηρεσίες κατασκοπείας στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2015, σελ.90

³Α.Παπαχελάς , *Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας .Ο Αμερικανικός Παράγων, 1947-1967*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 2009, σελ.17-19

Πιο συγκεκριμένα , στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται ο ορισμός της έννοιας Πληροφόρησης και Μυστικής Δράσης και αναλύεται η μεταξύ τους σχέση καταλήγοντας στο συμπέρασμα αν τελικά η μυστική δράση αποτελεί κομμάτι της πληροφόρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Πληροφόρηση και Μυστική Δράση

Ορισμός της έννοιας πληροφόρησης

Η έννοια της Πληροφόρησης είναι ευρύτερη της έννοιας Πληροφορία (information) και δεν μεταφράζεται με ακρίβεια στην ελληνική γλώσσα. Πληροφόρηση είναι οι πληροφορίες εκείνες που βοηθούν τις πολιτικές και στρατιωτικές ηγεσίες των κρατών να λαμβάνουν τις βέλτιστες αποφάσεις που σχετίζονται με θέματα εθνικής ασφάλειας. Εκτός από την έννοια της πληροφόρησης υπάρχει και η έννοια της αντικατασκοπείας που αφορά πληροφορίες και δράσεις που στοχεύουν στην προστασία ενός κράτους από τις κατασκοπευτικές δραστηριότητες ξένων κρατών και από τη δράση τρομοκρατικών ομάδων.

Ο όρος Πληροφόρηση αναφέρεται σε πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή μιας πολιτικής για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων ασφάλειας μιας χώρας καθώς και για την αντιμετώπιση απειλών από πραγματικούς ή δυνητικούς αντιπάλους. Για παράδειγμα, ακόμα και ανάμεσα σε δύο φιλικές κυβερνήσεις υπάρχει ενδεχόμενο σύγκρουσης κατά τη διάρκεια διαπραγμάτευσης μιας συνθήκης, αλλά στην πραγματικότητα οι δύο πλευρές ανταγωνίζονται, πιθανώς για να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη που αποκομίζουν από τη συγκεκριμένη συμφωνία. Οι περισσότερες πληροφορίες αφορούν στρατιωτικά θέματα σχετιζόμενα με τις ικανότητες του αντιπάλου και σχέδια για στρατιωτική δράση. Εξίσου σημαντικές πληροφορίες αποτελούν οι διπλωματικές δραστηριότητες και οι προθέσεις μιας άλλης χώρας. Εκτός από τα στοιχεία αυτού του είδους, υπάρχουν και άλλες κατηγορίες πληροφοριών που είναι εξίσου σημαντικές να γνωρίζει μια χώρα ακόμα κι αν ο αντίπαλος δεν προσπαθεί να τις αποκρύψει. Σ' αυτές θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν τα εσωτερικά πολιτικά θέματα και οι κοινωνικές εξελίξεις όπως επίσης και οικονομικές και δημογραφικές στατιστικές. Η δυνατότητα διάθεσης τέτοιου υλικού προς δημοσίευση εξαρτάται από τη φύση του πολιτικού καθεστώτος μιας χώρας. Σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι σχεδόν πάντα διαθέσιμο. Αντίθετα, σ' ένα ολοκληρωτικό σύστημα συχνά αποκρύπτονται πληροφορίες σχετικά με την εσωτερική πολιτική του, τις οικονομικές εξελίξεις ή τις κοινωνικές τάσεις που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμες σ' έναν αντίπαλο.⁴

Η πληροφόρηση δεν περιλαμβάνει μόνο "πρωτογενή δεδομένα" δηλαδή ακατέργαστα στοιχεία μέσω της κατασκοπείας αλλά και αναλύσεις και εκτιμήσεις που βασίζονται σ' αυτή. Είναι αυτό που ονομάζεται "παραγωγή" και συχνά αποκαλείται ως "προϊόν" πληροφόρησης που είναι

⁴ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.1

χαρακτηριστικό άμεσης αξίας στους φορείς χάραξης πολιτικής. Ο βαθμός στον οποίο αυτό το προϊόν πληροφόρησης προσπαθεί να παρουσιάσει μια περιεκτική αξιολόγηση μιας κατάστασης βασισμένη σε όλα τα διαθέσιμα στοιχεία ποικίλλει από μια υπηρεσία πληροφοριών σε μια άλλη. Σαν δραστηριότητα, η πληροφόρηση περιλαμβάνει συλλογή και ανάλυση πληροφοριών. Περιλαμβάνει επίσης και δραστηριότητες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υπηρεσίες πληροφοριών των αντιπάλων στερώντας τους την πρόσβαση σε πληροφορίες ή εξαπατώντας τους σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά.⁵

Υπηρεσίες Πληροφοριών

Οι υπηρεσίες πληροφοριών κατηγοριοποιούνται σε πέντε κατηγορίες: Τις υπηρεσίες εξωτερικών πληροφοριών και κατασκοπείας (Foreign Intelligence Services), τις υπηρεσίες εσωτερικής ασφάλειας και αντικατασκοπείας (Domestic Intelligence and Security Services), τις υπηρεσίες πληροφοριών που χρησιμοποιούν αποκλειστικά τεχνικά μέσα για τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών, τις ενιαίες υπηρεσίες πληροφοριών (Unitary Intelligence Services) που συνδυάζουν τις λειτουργίες των προηγούμενων τριών κατηγοριών και τις στρατιωτικές υπηρεσίες πληροφοριών (Military Intelligence Services).⁶

Συλλογή Πληροφοριών

Η συλλογή πληροφοριών κατηγοριοποιείται ως εξής: α) HUMINT (HUMAN INTELLIGENCE), αφορά τις πληροφορίες που συλλέγονται από ανθρώπινες πηγές (πράκτορες-κατασκόπους-πληροφοριοδότες), β) OSINT (OPEN SOURCE INTELLIGENCE) αφορά τις πληροφορίες που συλλέγονται από ανοικτές πηγές (MME, Διαδίκτυο κ.λπ.). Εκτιμάται μάλιστα ότι το 90% περίπου των πληροφοριών που αναλύουν οι υπηρεσίες πληροφοριών προέρχεται από ανοικτές πηγές και μόνο το 10% από μυστικές πηγές⁷, γ) SIGINT (SIGNALS INTELLIGENCE) αφορά τις πληροφορίες που συλλέγονται με τεχνικά μέσα (υποκλοπές τηλεπικοινωνιών και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αποκρυπτογράφηση σημάτων κ.λπ.), δ) IMINT (IMAGERY INTELLIGENCE) αφορά τις πληροφορίες που συλλέγονται με τη χρήση κατασκοπευτικών δορυφόρων, αεροπλάνων κ.λπ.

Η συλλογή πληροφοριών από ανθρώπινες πηγές είναι η μόνη που μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη σχετικά με τις πραγματικές προθέσεις και δυνατότητες φίλων και εχθρών. Για παράδειγμα η χρήση κατασκοπευτικών δορυφόρων μπορεί να βοηθήσει για την αποκάλυψη

⁵ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.2

⁶ Α.Μπανούτσος, *Μυστικές Υπηρεσίες Πληροφοριών: Βασικές έννοιες, αρχές λειτουργίας και δράσης*, www.rimse.gr, 31 Οκτωβρίου 2013

⁷ Π.Αποστολίδης, *Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών στο Εθνικό Σύστημα Ασφάλειας. Η περίπτωση της ΕΥΠ*, ΕΛΙΑΜΕΠ 2007, σελ.14

κάποιων μυστικών στρατιωτικών εγκαταστάσεων αλλά δεν μπορεί να αποκαλύψει τις προθέσεις για το πότε ακριβώς ο εχθρός προτίθεται να τις χρησιμοποιήσει. Αυτή τη πληροφόρηση μόνο ένας πράκτορας (HUMINT) μπορεί να τη δώσει.⁸

Ανάλυση Πληροφοριών

Οι ακατέργαστες πληροφορίες (raw intelligence) που συλλέγει μια υπηρεσία πληροφοριών αν δεν αναλυθούν και αξιολογηθούν από τους ειδικούς αναλυτές της δεν μπορούν να βοηθήσουν στη χάραξη και εφαρμογή μιας ορθολογικής και συμφέρουσας πολιτικής εθνικής ασφάλειας. Σε χώρες όπως οι Η.Π.Α. και η Ρωσία για παράδειγμα, οι αρχηγοί των κρατών δέχονται σε καθημερινή βάση ολοκληρωμένες αναφορές με επεξεργασμένες πληροφορίες και εκτιμήσεις που αφορούν θέματα τόσο εξωτερικής όσο και εσωτερικής ασφάλειας.⁹

Οι υπηρεσίες πληροφοριών πέρα των παραδοσιακών τους λειτουργιών όπως είναι η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών και η αντικατασκοπεία συχνά προβαίνουν και σε επιχειρήσεις παραπληροφόρησης που στόχο έχουν τον αποπροσανατολισμό των αντιπάλων κρατών. Οι επιχειρήσεις αυτές παραπλάνησης αρκετές φορές αποκτούν το χαρακτήρα ψυχολογικού πολέμου. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι Σοβιετικές μυστικές υπηρεσίες πολύ περισσότερο από τις Δυτικές μυστικές υπηρεσίες έδιναν έμφαση σε αυτού του τύπου επιχειρήσεις εξαπάτησης του αντιπάλου με στόχο τον επηρεασμό της κοινής γνώμης και των κυβερνήσεων των δυτικών κρατών.

Η διαδικασία της πληροφορίας.

Η διαδικασία της πληροφορίας αναφέρεται στα στάδια της πληροφορίας, από τους φορείς χάραξης πολιτικής τη στιγμή που αντιλαμβάνονται την ανάγκη για πληροφορία έως την παράδοση σ' αυτούς ενός αναλυτικού προϊόντος.

Η διαδικασία της πληροφόρησης ακολουθεί 7 φάσεις:

1. Προσδιορισμός απαιτήσεων
2. Συλλογή
3. Επεξεργασία και Εκμετάλλευση
4. Ανάλυση και Παραγωγή
5. Διανομή

⁸A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.11, 22,27,37

⁹ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.41,45

6. Κατανάλωση

7. Ανατροφοδότηση

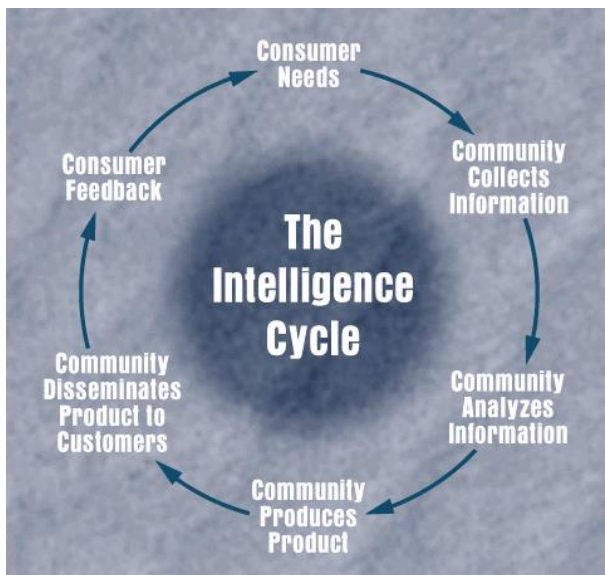
Ο προσδιορισμός των απαιτήσεων αναφέρεται στον καθορισμό των ζητημάτων πολιτικής στα οποία αναμένεται η πληροφορία να συνεισφέρει καθώς και στις αποφάσεις σχετικά με το ποιο απ' αυτά τα θέματα έχει προτεραιότητα έναντι των άλλων. Η δυνατότητα συλλογής πληροφοριών είναι περιορισμένη οπότε θα πρέπει να τεθούν προτεραιότητες βάσει ορισμένων προϋποθέσεων.

Αφότου καθοριστούν οι απαιτήσεις και οι προτεραιότητες συλλέγονται οι απαραίτητες πληροφορίες.

Η συλλογή παράγει πληροφορίες, δεν είναι πληροφορία. Οι εν λόγω πληροφορίες πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία και εκμετάλλευση πριν να θεωρηθούν ως πληροφορία και να δοθούν στους αναλυτές.¹⁰

Η μετακίνηση της ανάλυσης στους φορείς χάραξης πολιτικής εξαρτάται από την πληθώρα των αναλυτικών μέσων που διατίθενται για τη διάδοση των πληροφοριών.

Η διαδικασία σταματά όταν η πληροφορία έχει φτάσει στους φορείς χάραξης πολιτικής και οι απαιτήσεις τους τίθενται σε προτεραιότητα.¹¹

Σκοπός της πληροφόρησης

¹⁰ M.Lowenthal , *Intelligence From Secrets To Policy* fourth edition, CQ Press, Washington D.C.2009, p.70

¹¹ M.Lowenthal , *ό.π.* p. 71

Ο σκοπός της πληροφόρησης παραμένει απροσδιόριστος δεδομένου ότι και ο όρος “εθνική ασφάλεια” δεν έχει προσδιοριστεί. Η έννοια του πυρήνα της έχει να κάνει με την προστασία του έθνους από απειλές κυρίως στρατιωτικές που προέρχονται από ξένα έθνη. Το πρόβλημα περιπλέκεται όταν τα εθνικά συμφέροντα ασφαλείας και κατά συνέπεια και οι απειλές τους δεν μπορούν να εξεταστούν ανεξάρτητα από κάθε είδους διακυβέρνηση. Οι υποστηρικτές της ρεαλιστικής πολιτικής υποστηρίζουν ότι τα ενδιαφέροντα ενός έθνους καθορίζονται από τους αντικειμενικούς παράγοντες του διεθνούς συστήματος, και επηρεάζουν το πως μια κυβέρνηση τους αντιλαμβάνεται.

Η πληροφόρηση μπορεί να οριστεί ως η συνιστώσα του αγώνα μεταξύ αντιπάλων που ασχολείται κατά κύριο λόγο με πληροφορίες. Παρουσιάζεται ως μια γραφειοκρατία που πραγματοποιεί αυτές τις δραστηριότητες. Ένα από τα πιο ξεχωριστά χαρακτηριστικά τέτοιων γραφειοκρατιών είναι η μυστικότητα με την οποία οι δραστηριότητες διευθύνονται.¹²

¹²A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.2

Μυστική Δράση

Μυστική δράση ονομάζεται η προσπάθεια μιας κυβέρνησης να επιτύχει τους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής με τη διεξαγωγή μιας μυστικής δραστηριότητας προς επηρεασμό της συμπεριφοράς μιας ξένης κυβέρνησης.¹³

Η μυστική δράση μαζί με την κατασκοπεία αποτελούν το στήριγμα της πληροφόρησης. Η μυστική δράση θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο όταν εγκρίνεται από εξουσιοδοτημένους φορείς χάραξης πολιτικής που θα είναι σε θέση να δικαιολογήσουν τη συγκεκριμένη πολιτική καθορίζοντας σαφώς τα συμφέροντα εθνικής ασφάλειας και τους στόχους που διακυβεύονται κατά τη διαδικασία σχεδιασμού της.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και τα στελέχη των υπηρεσιών πληροφοριών εξετάζουν τουλάχιστον δυο επίπεδα κινδύνου πριν από την έγκριση της μυστικής δράσης.

Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται ο κίνδυνος αποκάλυψης μιας επιχείρησης . Υπάρχει διαφορά μεταξύ μιας επιχείρησης που εκτίθεται ενώ είναι εν εξελίξει, από μια άλλη που αποκαλύπτεται χρόνια αργότερα. Ακόμα και μια μακροπρόθεσμη αποκάλυψη μπορεί να αποδειχθεί πολιτικά δαπανηρή.

Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η αποτυχία της επιχείρησης. Η αποτυχία μπορεί να είναι δαπανηρή σε πολλά επίπεδα τόσο ανθρώπινων ζώων όσο και πολιτικών κρίσεων για το έθνος κατά την εκτέλεση μια πράξης. Μια επικίνδυνη επιχείρηση μπορεί να συνεχιστεί αν το διακύβευμα είναι αρκετά υψηλό και δεν υπάρχουν εναλλακτικές. ¹⁴

Οι επιχειρήσεις αυτές που οργανώνονται και εκτελούνται από τις μυστικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν ειδικές αποστολές παραστρατιωτικών ομάδων σε ξένο έδαφος που ως στόχο έχουν την ανατροπή εχθρικών καθεστώτων ή την ενίσχυση φίλα προσκείμενων αντάρτικων και τρομοκρατικών οργανώσεων. Με λίγα λόγια, μυστικές υπηρεσίες υπάρχουν:

1. Για την αποφυγή στρατηγικού αιφνιδιασμού
2. Για την παροχή μακροχρόνιας εμπειρίας
3. Για τη στήριξη της πολιτικής διαδικασίας
4. Για την άσκηση αντικατασκοπείας¹⁵

¹³A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.75

¹⁴M. Lowenthal , *ό.π.* p.181

¹⁵ M. Lowenthal, *ό.π.* p.18

Η ανάλυση της έννοιας της μυστικής δράσης καθώς και των δραστηριοτήτων της, μας οδηγεί στην ανάλυση της σχέσης της με το κομμάτι της πληροφόρησης. Κατ' αρχάς, θα πρέπει η μυστική δράση να διεξάγεται από τις μυστικές υπηρεσίες συλλογής και ανάλυσης ή θα πρέπει να υποβάλλεται σε χωριστή γραφειοκρατική δομή; Δεύτερον, θα πρέπει η μυστική δράση να θεωρηθεί μέρος της πληροφόρησης;¹⁶

Εννοιολογικά, η μυστική δράση διαφέρει από τα άλλα στοιχεία της πληροφόρησης καθώς ενώ οι άλλοι ασχολούνται με την αναζήτηση και τη διαφύλαξη πληροφοριών, η μυστική δράση επιδιώκει να επηρεάσει άμεσα πολιτικά γεγονότα. Από άποψη έντασης, η μυστική δράση μπορεί να κυμανθεί από την πειθώ ή την προπαγάνδα έως την παραστρατιωτική δράση. Έχει περιγραφεί ως μια δραστηριότητα ανάμεσα στη διπλωματία και στον πόλεμο.¹⁷

Ενώ οι τεχνικές για την άσκηση μυστικής δράσης είναι πολλές, έχουν το κοινό χαρακτηριστικό της ανωνυμίας, δηλαδή ο ρόλος της κυβέρνησης για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης δραστηριότητας δεν είναι εμφανής άμεσα ή δεν αναγνωρίζεται δημοσίως. Για το λόγο αυτό, η ικανότητα μιας υπηρεσίας πληροφοριών να ενεργεί κρυφά σημαίνει ότι ορίζεται για να πραγματοποιήσει μυστική δράση.¹⁸

Ο σκοπός της μυστικής δράσης είναι να επηρεάσει στρατιωτικά, πολιτικά, οικονομικά τις χώρες του εξωτερικού. Αυτές οι προσπάθειες μπορεί να απευθύνονται στην κυβέρνηση μιας χώρας, στην κοινωνία ως σύνολο ή σε συγκεκριμένο τμήμα της. Οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία έχουν ανακαλύψει μέσα από την εμπειρία τους ότι η ύπαρξη δυο ξεχωριστών οργανώσεων που συμμετέχουν σε παράνομες λειτουργίες για τη συλλογή πληροφοριών (κατασκοπεία) και για μυστική δράση μπορούν να δημιουργήσουν σοβαρά πρακτικά προβλήματα. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι βρετανικές ειδικές επιχειρήσεις ήταν ξεχωριστές από τη Μυστική Υπηρεσία Πληροφοριών.¹⁹

Αν και εννοιολογικά οι δύο δράσεις διαφέρουν σε λειτουργία, η μυστική δράση και η συλλογή πληροφοριών από ανθρώπινες πηγές βασίζονται σε παρόμοια μέσα, κυρίως στη μυστική συνεργασία των πρακτόρων που λειτουργούν για να επιτευχθεί ο στόχος μιας χώρας. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πράκτορες, οι οποίοι χρησιμεύουν σε μια επιχείρηση έχουν τη δυνατότητα να εκτελέσουν μια άλλη ή και δυο μαζί. Επιπλέον, πολλές από τις επιχειρήσεις υποστήριξης, όπως η εξασφάλιση της επικοινωνίας μεταξύ των αξιωματούχων υπηρεσιών πληροφοριών και των

¹⁶ ,A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.95

¹⁷ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.8

¹⁸ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.8

¹⁹ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.95

πρακτόρων ή οι μυστικές πληρωμές, είναι παρόμοιες ή ίδιες και απαιτούν παρόμοιες ικανότητες, επαφές και πόρους. Η στενή συνεργασία είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί ότι οι ενέργειες της μιας υπηρεσίας σε μια συγκεκριμένη χώρα δεν παρεμβαίνουν στις αντίστοιχες μιας άλλης χώρας. Ο συντονισμός μπορεί να είναι δύσκολο να επιτευχθεί, ειδικά εάν απαιτεί τα συμφέροντα ενός γραφείου να εξαρτώνται από τα αντίστοιχα κάποιου άλλου. Έτσι, μια ισχυρή υπόθεση μπορεί να γίνει για το συνδυασμό αυτών των επιχειρήσεων σε μια ενιαία οργάνωση των οποίων η δραστηριότητα σε μια χώρα-στόχο ή περιοχή του κόσμου θα πρέπει να ελέγχεται από ένα μόνο επικεφαλής.²⁰

Αποτελεί η Μυστική Δράση κομμάτι της Πληροφόρησης;

Με γνώμονα ότι η πληροφορία είναι ένα πολύτιμο “αγαθό” και μπορεί να καθορίσει πολιτικοοικονομικούς και στρατιωτικούς πολέμους, όπως και να διαφυλάξει την ύπαρξη ενός ολόκληρου κράτους, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η μυστική δράση αποτελεί κομμάτι της πληροφόρησης. Σύμφωνα με τον Κινέζο θεωρητικό της στρατηγικής, Sun Tzu: “ Η γνώση των προθέσεων του εχθρού μπορεί να προέλθει μόνο από άλλους ανθρώπους. Οι κατάσκοποι είναι το σπουδαιότερο στοιχείο του πολέμου, επειδή σ’ αυτούς βασίζεται η δυνατότητα ενός στρατού να κινείται”.²¹ Όποιος έχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε μια καλή πληροφορία και γίνεται κάτοχός της, εξασφαλίζει αυτόματα την άμυνά του και μπορεί να επιδιώξει την ήττα του αντιπάλου του.

Από την άλλη πλευρά, έχει υποστηριχθεί ότι η μυστική δράση είναι μέσο εφαρμογής της πολιτικής, διαφορετικό από το κομμάτι της πληροφόρησης. Ασχολείται με την άσκηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στις οποίες πρέπει να βασίζεται η πολιτική και είναι λάθος να εξετάζεται ως μέρος της πληροφόρησης. Από αυτήν την άποψη, χαρακτηρίζεται ως ένα απ’ τα εργαλεία εξωτερικής πολιτικής, όπως είναι η διπλωματία, η οικονομική βοήθεια, η προπαγάνδα, η στρατιωτική δύναμη, που χρησιμοποιεί ένα έθνος για να προωθήσει τα συμφέροντά του. Η βασική διάκριση έγκειται στο γεγονός ότι ο στόχος δεν βασίζεται στη γνώση αλλά αντίθετα στην προώθηση των εθνικών στόχων της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.²² Η έννοια της μυστικής δράσης εστιάζει περισσότερο στον στόχο της επιδιωκόμενης πολιτικής παρά στη μυστικότητα ή τη διαφάνεια των μέσων που χρησιμοποιούνται.

Ολοκληρώνοντας το πρώτο κεφάλαιο και αφού έχουν αναλυθεί οι έννοιες πληροφόρηση και μυστική δράση, διαπιστώνουμε πως υπάρχουν ποικίλες απόψεις για το εάν τελικά η μυστική

²⁰ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.96

²¹ Ι.Κωνσταντόπουλος, *Οικονομία και Κατασκοπεία*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ.21

²² A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.76

δράση αποτελεί κομμάτι της πληροφόρησης. Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύεται η σχέση μεταξύ μυστικής δράσης και πολιτικής και πιο συγκεκριμένα εξωτερικής πολιτικής προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο η μυστική δράση αποτελεί εργαλείο εξωτερικής πολιτικής και ποια θα πρέπει να είναι η ιδανική σχέση μεταξύ τους.

Πληροφόρηση και Πολιτική

Η Πληροφόρηση υποστηρίζει τους διαμορφωτές των αποφάσεων. Οι διαμορφωτές αποφάσεων δεν είναι παθητικοί αποδέκτες της πληροφόρησης αλλά επηρεάζουν ενεργά όλες τις πτυχές της. Ο κύριος στόχος κάθε Κοινότητας Πληροφοριών είναι η παρακολούθηση των γεγονότων και των εξελίξεων που δύναται να θέσουν σε κίνδυνο την ύπαρξη ενός έθνους.²³Στις Η.Π.Α. υπάρχει μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ Πληροφόρησης και Πολιτικής καθώς θεωρούνται ξεχωριστές λειτουργίες. Η κυβέρνηση διοικείται από τους διαμορφωτές πολιτικής, ενώ η πληροφόρηση κατέχει υποστηρικτικό ρόλο μιας και δεν πρέπει να υπερασπίζεται πολιτικές επιλογές.²⁴Αναπτύσσοντας την έννοια της ανταγωνιστικής ανάλυσης, καθιερώθηκε η ανάγκη η πληροφορία να κρατηθεί χωριστά από τους φορείς χάραξης πολιτικής προς αποφυγή του κινδύνου στέρξης της αντικειμενικότητας, ευνοώντας ή αντιτάσσοντας μια πολιτική επιλογή σε σχέση με άλλες.²⁵

Οι φορείς χάραξης πολιτικής αποδέχονται την Κοινότητα των Υπηρεσιών ως ένα σημαντικό κομμάτι του συστήματος. Ο ρόλος της Πληροφόρησης διαφοροποιείται ανάλογα με τη διοίκηση και τα ποικίλα ζητήματα που εντάσσονται μέσα σ' αυτή.²⁶

Η Κοινότητα υπηρεσιών Πληροφοριών καθορίζει τους στόχους της διαφορετικά. Η Κοινότητα επιθυμεί να διατηρήσει την αντικειμενικότητα όσον αφορά την πολιτική. Οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών δεν θέλουν να γίνουν συνήγοροι σε πολιτικές διαφορετικές από εκείνες που επηρεάζουν άμεσα τις δραστηριότητές τους. Μόνο εάν διατηρηθεί απόσταση από την πολιτική δύναται να επιτευχθεί ο επιθυμητός στόχος, η άσκηση της πολιτικής.²⁷

Οι υπηρεσίες πληροφοριών επιθυμούν να ενημερώνονται σχετικά με τις κατευθύνσεις της πολιτικής καθώς είναι υποχρεωμένες να παρέχουν σχετική ανάλυση. Αυτό όμως δεν συμβαίνει πάντα, με αποτέλεσμα οι φορείς χάραξης πολιτικής να μην ενημερώνονται για την πληροφορία. Τέτοιες τακτικές δυσχεραίνουν το ρόλο της πληροφόρησης.

Η στήριξη των υπευθύνων χάραξης πολιτικής από τη μόνιμη γραφειοκρατία επεκτείνεται και στην κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών. Υπάρχει το ενδεχόμενο να αναζητούνται πληροφορίες που να υποστηρίζουν πολιτικές προτιμήσεις, διατρέχοντας έτσι τον κίνδυνο πολιτικοποίησης. Σύμφωνα με τον Kent, η πολιτικοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε άλλη

²³M.Lowenthal, ό.π. p.18

²⁴M.Lowenthal, ό.π. p. 19-20

²⁵M.Lowenthal, ό.π. p. 30

²⁶M.Lowenthal, ό.π. p.198

²⁷M.Lowenthal, ό.π. p.199

κατεύθυνση. Η επιθυμία ενός αξιωματικού μυστικών υπηρεσιών να συμβιβαστεί, μπορεί να οδηγήσει σε ανάλυση που να είναι εύηχη στους φορείς χάραξης πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση, η επιθυμία για καλή εργασιακή σχέση μπορεί να υπονομεύσει άμεσα την επιθυμητή αντικειμενικότητα των πληροφοριών.²⁸

Η κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών χρειάζεται καθοδήγηση σχετικά με τις προτεραιότητες της ημερήσιας διάταξης έτσι ώστε η συλλογή και η υποβολή εκθέσεων να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο χρήσιμη. Η κοινότητα έχει σπάνια την πολυτέλεια να αγνοήσει μια περιοχή ή ένα θέμα εντελώς ακόμα κι αν δεν είναι ψηλά στην ατζέντα της ημερήσιας διάταξης λόγω των παγκόσμιων απαιτήσεων κάλυψης. Λόγω των προαναφερθέντων, η κοινότητα πληροφοριών επιλέγει να καταναείμει τους πόρους που έχει στη διάθεσή της σε περιοχές ή θέματα που χρήζουν λιγότερης προσοχής.

Η κοινότητα, επίσης, έχει την ευθύνη να διασφαλίζει ότι διαθέτει επαρκείς πόρους για να ασκεί συλλογή και ανάλυση για τα πιο σημαντικά ζητήματα. Οι φορείς χάραξης πολιτικής αναμένουν ότι η κοινότητα προβλέπει την εμφάνιση νέων θεμάτων. Δεν αποτελεί όμως μια από τις κύριες λειτουργίες της πληροφορίας καθώς δεν μπορεί να προβλέψει έκτακτα γεγονότα (δολοφονίες, πραξικοπήματα, πρόωρες εκλογές). Η διαφορά στις προσεγγίσεις των απαιτήσεων ανάμεσα στους φορείς χάραξης πολιτικής και στα στελέχη των υπηρεσιών πληροφοριών δεν έγκειται στη διαμόρφωσή τους αλλά στις επόμενες φάσεις που ακολουθεί η διαδικασία της πληροφόρησης.²⁹

Ένα από τα χάσματα μεταξύ των φορέων χάραξης πολιτικής και των υπηρεσιών πληροφοριών αποτελεί η χρήση για την οποία προορίζεται η πληροφορία. Καθώς οι φορείς επιθυμούν να αναλάβουν δράση, οι μυστικές υπηρεσίες παρόλο που κατέχουν υποστηρικτικό ρόλο ανησυχούν για τη διαφύλαξη των πηγών και των μεθόδων τους διατηρώντας όμως την ικανότητα της κοινότητάς τους στη συλλογή πληροφοριών.

Από τη μια πλευρά, η πληροφόρηση υπάρχει μόνο για την υποστήριξη της πολιτικής. Εάν δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, χάνει το σκοπό της. Από την άλλη πλευρά, οι υπάλληλοι πληροφοριών πρέπει να ισορροπήσουν το κέρδος που αποκομίζουν από μια πορεία δράσης έναντι των κερδών που μπορεί να είναι διαθέσιμα ώστε να μην αποκαλυφθούν οι πηγές πληροφοριών και μεθόδων, επιτρέποντας έτσι τη συνέχιση της συλλογής.³⁰

²⁸M.Lowenthal , ό.π. p.201

²⁹M.Lowenthal , ό.π. p.70, 202

³⁰M.Lowenthal , ό.π. p. 207

Ένας τρόπος με τον οποίο μπορεί να οραματιστεί κάποιος τη διάκριση μεταξύ πολιτικής και πληροφόρησης είναι να την “αντιμετωπίσει” ως δυο τομείς κυβερνητικής δραστηριότητας που χωρίζονται από μια ημιπερατή μεμβράνη. Είναι ημιπερατή, διότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να περάσουν στη σφαίρα της πληροφορίας ενώ το αντίστροφο δεν είναι εφικτό.³¹

Μυστική Δράση και Εξωτερική Πολιτική

Η εξωτερική πολιτική έχει ως αντικείμενο τις σχέσεις ή τα προβλήματα πάσης φύσεως ενός κράτους με τους άλλους παράγοντες του διεθνούς συστήματος όπως τα κράτη και διαφόρου τύπου οργανισμούς.³² Η ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής υπαγορεύεται από την επιθυμία να κατανοηθούν οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των χωρών και τοποθετεί τον ανθρώπινο παράγοντα στο κέντρο της προσπάθειάς της. Το περιεχόμενο της ανάλυσης αφορά τους θεσμούς που δημιουργούνται από τα ανθρώπινα όντα. Αυτοί οι θεσμοί συχνά λειτουργούν περιοριστικά, αλλά παρ’ όλα αυτά αποτελούν “προϊόντα” αποδεκτών προτύπων, κανόνων και πρακτικών.³³ Για παράδειγμα, μετά την κατάρρευση των καθεστώτων υπαρκτού σοσιαλισμού και την ανάδειξη της Αμερικής ως μόνης παγκόσμιας υπερδύναμης, η εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. καθώς και οι επιπτώσεις της στην παγκόσμια πολιτική σκηνή και ειδικότερα στην Ελλάδα κατέχουν δεσπίζουσα θέση στο μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα.

Η μυστική δράση ως στοιχείο της πληροφόρησης αποτελεί εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής. Όμως, λόγω των μοναδικών της χαρακτηριστικών “απαιτεί” μεγάλη προσοχή και λόγω της μυστικότητάς της δημιουργεί προβλήματα σε μια δημοκρατική κυβέρνηση. Με την έννοια της μυστικής δράσης δίνεται έμφαση σ’ ένα χαρακτηριστικό των μέσων που χρησιμοποιεί (μυστικότητα), αποκρύπτοντας το γεγονός πως το ζητούμενο είναι οι επιδιωκόμενοι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής.³⁴

Μια μυστική δράση δίνει στην κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών την ευκαιρία να αποδείξει τις δυνατότητές της σε μια περιοχή που είναι εξαιρετικής σημασίας για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Οι μυστικές δράσεις αποτελούν επίσης έναν τομέα στον οποίο οι ικανότητες της κοινότητας πληροφόρησης είναι μοναδικές και λιγότερο εκτεθειμένες σε διάψευση ή προσδίδουν εναλλακτικές λύσεις απ’ αυτές που προστάζει η ανάλυση της

³¹ M.Lowenthal, *ό.π.* p. 21

³² Η.Κουσκουβέλης, *Περί Εξωτερικής Πολιτικής*, www.diethneis-sxeseis.gr/χ.χ, σελ.1

³³ Marijke Breuning, *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*, Palgrave Macmillan, New York 2007, p.21,173

³⁴ A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p. 77

κοινότητας. Ωστόσο, η διαφωνία πάνω στη μυστική δράση είναι πολύ πιθανή αν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ζητήσουν τη διενέργεια μιας επιχείρησης που στελέχη των υπηρεσιών πληροφοριών πιστεύουν ότι είναι απίθανο να πετύχει ή την κρίνουν ακατάλληλη. Σε περίπτωση που η κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών έχει δεσμευτεί σε μια επιχείρηση, δεν θέλει να μείνει “ακάλυπτη” από τους φορείς χάραξης πολιτικής. Για παράδειγμα, σε παραστρατιωτικές επιχειρήσεις, η κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών πιθανό να αισθάνεται μεγαλύτερη υποχρέωση σε ό,τι αφορά τις δυνάμεις που έχει στρατολογήσει, απ’ ότι αισθάνονται οι ιθύνοντες της πολιτικής. 35

Η πολιτική και οι φορείς χάραξης της μπορούν να συνυπάρξουν και να λειτουργήσουν χωρίς τις υπηρεσίες πληροφοριών, το αντίθετο όμως είναι ανέφικτο. Αυτό που επηρεάζει τη μεταξύ τους σχέση οφείλεται στο γεγονός ότι η “νοητή” γραμμή που χωρίζει την πηγή από την πληροφόρηση μπορεί να διασχιστεί από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής ενώ είναι αδύνατο από τις μυστικές υπηρεσίες.

Η μυστική δράση είναι “ελκυστική” για τους φορείς χάραξης πολιτικής καθώς αυξάνει τις διαθέσιμες επιλογές και μειώνει το πολιτικό κόστος. Οι φορείς χρειάζονται μυστικές δράσεις που να είναι επιτυχείς. Η επιτυχία είναι πιο εύκολο να καθοριστεί για βραχυπρόθεσμες ενέργειες αλλά μπορεί να είναι αόριστη για ενέργειες μεγαλύτερης διάρκειας. Με αυτό τον τρόπο είναι πιθανό να δημιουργηθεί ένταση ανάμεσα σε φορείς και κοινότητα πληροφοριών.36

Συνοψίζοντας, η σχέση μεταξύ των διαμορφωτών αποφάσεων και της κοινότητας υπηρεσιών πληροφοριών θα πρέπει να είναι αρμονική. Οι υπεύθυνοι της πολιτικής θα πρέπει να βασίζονται στην κοινότητα πληροφοριών για την παροχή συμβουλών. Για να παράξει η κοινότητα καλές συμβουλές, οι υπεύθυνοι της πολιτικής θα πρέπει να κρατήσουν ενήμερες τις μυστικές υπηρεσίες σχετικά με τις βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής καθώς και σε ό,τι αφορά ειδικούς τομείς, ενδιαφέροντα και προτεραιότητες. 37

Στο τρίτο και κύριο κεφάλαιο της εργασίας εξετάζεται, εφόσον έχει αναλυθεί θεωρητικά η σχέση μεταξύ μυστικής δράσης και εξωτερικής πολιτικής, ο ρόλος των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών της Αμερικής στο εσωτερικό της Ελλάδας ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής σε

³⁵ M.Lowenthal , ό.π. p. 206

³⁶ M.Lowenthal , ό.π. p.206

³⁷ M.Lowenthal , ό.π. p.207

χρονικές περιόδους κομβικής σημασίας όπως κατά τη διάρκεια του Εμφύλιου Πολέμου, την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας 1967-1974 και της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ρόλος των Αμερικανικών Υπηρεσιών Πληροφοριών στην Ελλάδα

Αμερικανική Επιρροή στην Ελλάδα

Η αμερικανική επιρροή στην Ελλάδα αποτελεί την έκφραση ενός τμήματος της παρεμβατικής πολιτικής που άσκησαν οι Η.Π.Α. στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα και στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου όπως αυτός διαμορφώθηκε αμέσως μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Αμερικανικές κυβερνήσεις έως και το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου παρέμεναν ουσιαστικά απομονωμένες στην ήπειρό τους, μη επιθυμώντας να εμπλακούν στις ευρωπαϊκές υποθέσεις, μια απόφαση που απέρρευε από το Δόγμα Μονρόε. Ο ρόλος των ΗΠΑ όσον αφορούσε στην ανάμειξή τους στα διεθνή δρώμενα μετά τη λήξη του πρώτου Μεγάλου Πολέμου (Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου) περιορίστηκε έτσι, στην πρωτοβουλία του προέδρου Ουίλσον να πρωτοστατήσει στην ίδρυση της ΚτΕ. Ωστόσο, τα εμπορικά και οικονομικά συμφέροντα, ο ανταγωνισμός για τις αποικίες μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων και η ραγδαία αναπτυσσόμενη πολυπλοκότητα των διεθνών σχέσεων υποχρέωσαν τελικά τις ΗΠΑ να στρέψουν το βλέμμα τους στα ευρωπαϊκά τεκταινόμενα. Καθοριστική σε αυτή τη μεταστροφή στάθηκε η ιαπωνική επίθεση στο Περγλ Χάρμπορ, το Δεκέμβριο του 1941, που σήμανε την επίσημη είσοδο των Αμερικανών στο Β΄ Π.Π.³⁸ Μετά τη λήξη της σύρραξης, οι ΗΠΑ είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη συμμαχική νίκη και ως εκ τούτου ηγήθηκαν της προσπάθειας για το "μοίρασμα του κόσμου", μαζί με τη Μεγάλη Βρετανία, την Ε.Σ.Σ.Δ. και τη Γαλλία. Με τη Συμφωνία της Γιάλτας, οι τρεις ηγέτες των νικητών Ρούζβελτ, Τσόρτσιλ και Στάλιν καθόρισαν τις σφαίρες επιρροής τους στην απελευθερωμένη από τη ναζιστική κατοχή Ευρώπη.³⁹ Οι Η.Π.Α συνέπλευσαν με τη Μεγάλη Βρετανία στο ζήτημα της Ελλάδας, που συμφωνήθηκε ότι θα ταχθεί με το πλευρό της Δύσης. Έκτοτε οι ελληνικές υποθέσεις απέκτησαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών, ιδιαίτερα μετά την εκφώνηση του Δόγματος Τρούμαν.⁴⁰ Τα χρόνια που ακολούθησαν ο αμερικανικός παράγων έκανε πολύ αισθητή την παρουσία του στην Ελλάδα, αφού η αμερικανική διπλωματία ουσιαστικά καθόριζε, αν όχι επέβαλλε, όλες τις διεθνείς κατευθύνσεις στις οποίες βασίστηκε η ελληνική εξωτερική πολιτική, με πιο χαρακτηριστικές τη συμμετοχή ελληνικού εκστρατευτικού σώματος στον πόλεμο της Κορέας (1950-1953) και την ένταξη της χώρας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία (1952). Υπήρξαν κι άλλες όμως, χαρακτηριστικές πτυχές της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας κατά τις οποίες θεωρείται από πολλούς ότι ο ρόλος των ΗΠΑ αποδείχθηκε κομβικής σημασίας για την εξέλιξη των πραγμάτων, όπως η επιβολή της

³⁸ M.Lowenthal , ό.π. p.27, Σ.Φιτσανάκης ,ό.π. σελ.87

³⁹ Σ.Φιτσανάκης ,ό.π. σελ.13

⁴⁰ Α.Παπαχελάς, ό.π. σελ.19

στρατιωτικής δικτατορίας 1967-1974, η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο και το θέμα της απομάκρυνσης των ξένων στρατιωτικών βάσεων από την ελληνική επικράτεια.

Αμερικανική Πολιτική 1946-1964

Η αμερικανική παρέμβαση στον εμφύλιο πόλεμο 1946-1949 εκδηλώθηκε κατόπιν της αδυναμίας της Μεγάλης Βρετανίας να εξακολουθήσει να επωμίζεται το σχετικό ρόλο, ήδη από τα μέσα του 1946. 41Στις 12 Μαρτίου του 1947, ο πρόεδρος Τρούμαν εκφώνησε στο Αμερικανικό Κογκρέσο το περίφημο Δόγμα Τρούμαν (απόρροια του οποίου υπήρξε και το Σχέδιο Μάρσαλ χάρη στο οποίο η Ελλάδα έλαβε οικονομική βοήθεια 300.000.000 δολάρια) , σηματοδοτώντας την επίσημη αλλαγή σκυτάλης μεταξύ Μ. Βρετανίας-ΗΠΑ στην ελληνική υπόθεση. 42

Η αμερικανική πολιτική βασισμένη στους δύο στυλοβάτες του δόγματος Τρούμαν στο πολιτικό και στρατιωτικό μέτωπο και στη μετάβαση από την UNRRA στο σχέδιο Μάρσαλ σε οικονομικό επίπεδο είχε δυο συνέπειες: η πρώτη καθιστούσε την Ελλάδα οικονομικά εξαρτημένη παραλείποντας πολιτικές που θα οδηγούσαν στην μακροπρόθεσμη οικονομική υγεία της χώρας και η δεύτερη δημιουργούσε πόλωση στην εσωτερική πολιτική και έδινε εύνοια προς τα δεξιά.43

Σύμφωνα με τον Woodhouse , οι εκλογές του 1946 αποτέλεσαν ορόσημο στις διεθνείς σχέσεις με την Ελλάδα καθώς για 1η φορά η κυβέρνηση των Η.Π.Α. είχε εμπλακεί άμεσα στις ελληνικές υποθέσεις παράλληλα με τη Βρετανία.44 Έτσι, το 1946 οι Η.Π.Α άρχισαν να μεταβαίνουν από το κομμάτι της οικονομικής βοήθειας σε μια στρατιωτική και πολιτική στρατηγική, δημιουργώντας ένα σταθερό και αποτελεσματικό μηχανισμό για την παρέμβαση στα ελληνικά πράγματα.45

Οι Αμερικανοί απέστειλαν στην σπαρασσόμενη από τον εμφύλιο πόλεμο Ελλάδα πλούσιες ποσότητες στρατιωτικών υλικών, εξοπλισμού αλλά και ειδικούς στρατιωτικούς συμβούλους που ανέλαβαν την οργάνωση και εκπαίδευση του Εθνικού Στρατού , ο οποίος αντιμετώπιζε αρκετά προβλήματα στην σύγκρουσή του με τους κομμουνιστές αντάρτες του ΔΣΕ. Στην κατατρόπωση των αριστερών ανταρτών συνέβαλε αποφασιστικά η χρήση, εκ μέρους της αεροπορίας του

⁴¹William Blum, *Killing Hope. U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, Zed Books London, UK 2003, p.34, Σ.Φιτσανάκης , *ό.π.* σελ.88

⁴²William Blum, *ό.π.* p.35, Σ.Φιτσανάκης , *ό.π.* σελ.89

⁴³Christina Politi, *"American Intervention in Greece, 1946-1964"*, SAIS Bologna Paper, June 2011, p.2

⁴⁴William Blum, *ό.π.*, p.36

⁴⁵Christine Politi, *ό.π.* p.4,10, S Xydis ,*Coups and Contercoups in Greece 1967-1973*, The academy of Political Science,1974, p.523

Εθνικού Στρατού των αμερικανικής κατασκευής βομβών τύπου “ναπάλμ” που εξαφάνιζαν κάθε είδους ζωή μέσα στο βεληνεκές της δράσης τους. 46 Χαρακτηριστικό της γενικής αποδοχής που απολάμβανε η αμερικανική εξωτερική πολιτική στην Ελλάδα από πλευράς της κυβερνητικής παράταξης, ήταν η προσφώνηση του υπουργού Π. Κανελλόπουλου προς τον επικεφαλής της Αμερικανικής στρατιωτικής αποστολής στρατηγό Τζιμς Βαν Φλιτ, “Στρατηγέ μου, ιδού ο στρατός σας” παρουσιάζοντάς του τις παρατεταγμένες ελληνικές μονάδες.⁴⁷

Η παρέμβαση των Η.Π.Α. προκλήθηκε από γεωστρατηγικές ανησυχίες και αποτέλεσε άμεση συνέπεια του αναπτυσσόμενου Ψυχρού Πολέμου μεταξύ Η.Π.Α και πρώην συμμάχων της. Η συμμετοχή κάλυπτε στρατιωτικές υποθέσεις, οικονομική πολιτική, πολιτική και νομική ανάπτυξη και εξωτερική πολιτική. Οι Η.Π.Α. εφάρμοσαν επίσης τους στόχους τους μέσω στρατιωτικών και οικονομικών συμβούλων, διπλωματών και αποστολής της CIA.⁴⁸ Το σκηνικό του Β΄ ΠΠ άφησε έναν ανεξίτηλο αντίκτυπο στην Ελλάδα. Η καταστροφή έπληξε τη χώρα και την οικονομία. Ο πόλεμος κάλυψε προσωρινά μια συνταγματική κρίση ενώ ταυτόχρονα όξυνε τις πολιτικές διαιρέσεις και προκάλεσε σχηματισμό στρατοπέδων αντίστασης που έφεραν την Ελλάδα σε εμφύλιο.⁴⁹

Η περίοδος που ακολούθησε μετά τον εμφύλιο “βρίσκει” τις Η.Π.Α με ενισχυμένο ρόλο όσον αφορά πολιτικές και νομικές υποθέσεις. Έχοντας να αντιμετωπίσουν τις μηχανορραφίες του βασιλιά και του στρατού “έπαιξαν” αρκετές φορές το ρόλο του διαιτητή στις εσωτερικές πολιτικές διαμάχες. Τις περισσότερες φορές χωρίς επιτυχία, καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως χωρίς νέες εκλογές και μια σαφή πλειοψηφία, η Ελλάδα δεν θα ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τη βοήθεια των Η.Π.Α. Έτσι, επιδιώκοντας μια σταθερότητα και μια αλλαγή στο εκλογικό σύστημα έδωσαν τη στήριξη στον Παπάγο, ο οποίος κέρδισε τις εκλογές το 1952 και επέκτεινε τις αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα ελπίζοντας στην αύξηση της βοήθειας.⁵⁰

Η δεκαετία 1953-1963, αποκαλείται από τον Miller, ως “ χρυσή εποχή” των σχέσεων Η.Π.Α - Ελλάδας.⁵¹

Τη δεκαετία του 1950, η Ελλάδα έμοιαζε περισσότερο με Ανατολική Ευρώπη παρά με τους δυτικοευρωπαίους συμμάχους της. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας αυτής, οι Η.Π.Α. αγνόησαν συστηματικά τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο καθηγητής Τσουκαλάς περιγράφει την ατμόσφαιρα ως μια καταστολή της ελευθερίας με τη συνέχιση των στρατοπέδων φυλάκισης

⁴⁶www.wikipedia.org

⁴⁷www.σαν.σήμερα.gr, Παναγιώτης Κανελλόπουλος 1902-1986

⁴⁸Α. Παπαχελάς, ό.π. σελ.18-19, Christine Politi, ό.π. p.1

⁴⁹Christine Politi, ό.π. p.1

⁵⁰Α. Παπαχελάς, ό.π. σελ.35, Christine Politi, ό.π. p.10

⁵¹Christine Politi, ό.π., p.10

στο Μακρονήσι και στη Γιούρα, τον περιορισμό της κυκλοφορίας, όπου κάποιος έπρεπε να ζητήσει ειδικά άδεια από το στρατό, τον εκφοβισμό πολιτών ιδιαίτερα στην ύπαιθρο από δεξιές ένοπλες ομάδες. Η πιο σημαντική παρέμβαση των Η.Π.Α. χρονολογείται μετά το θάνατο του Παπάγου το 1955. Η CIA είχε αναβαθμίσει την αποστολή της στην Ελλάδα προκειμένου να συγκεντρώσει ανθρώπινη πληροφόρηση για τη Σοβιετική Ένωση και να προετοιμάσει απάντηση ως προς μια ενδεχόμενη εισβολή της ΕΣΣΔ. Η CIA συνεργάστηκε στενά με τον Έλληνα ομόλογό της.

Το 1956, το κόμμα του Καραμανλή, η ΕΡΕ, κέρδισε τις εκλογές. Η CIA, όμως είχε θορυβηθεί από την αύξηση της υποστήριξης της κομμουνιστικής ΕΔΑ. Η CIA με τη συμβολή της πρεσβείας ανέλαβε μια μεγάλη επιχείρηση μυστικής χρηματοδότησης. Έχοντας δοκιμάσει τέτοιες επιχειρήσεις τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ιταλία, η CIA που χρηματοδότησε μυστικά τόσο τον Καραμανλή όσο και τον Παπανδρέου πέτυχε τη νίκη της ΕΡΕ και καλύτερη απόδοση της Ένωσης Κέντρου στις εκλογές του 1961.⁵²

ΕΛΛΑΔΑ 1964-1974

Από πολλούς συγγραφείς και ερευνητές έχει συσχετισθεί η επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα με τις στρατηγικές επιλογές της αμερικανικής πολιτικής, όπως εκφράζονταν μέσω των δραστηριοτήτων της CIA. Ως ένδειξη για τον παραπάνω ισχυρισμό προβάλλεται η στενή σχέση του επικεφαλής του πραξικοπήματος της 21 Απριλίου του 1967, Γ. Παπαδόπουλου με τις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ.⁵³ Σαν επιστέγασμα της εύνοιας της κυβέρνησης των ΗΠΑ προς το δικτατορικό καθεστώς της Αθήνας έρχεται να την επιβεβαιώσει η επίσκεψη του ελληνοαμερικανού ανώτατου αξιωματούχου (ήταν αντιπρόεδρος των ΗΠΑ) Σπύρου Άγκνιου στην Ελλάδα, λίγα μόνο χρόνια μετά την εγκαθίδρυση της χουντικής εξουσίας.⁵⁴

Η ελληνική δικτατορία 1967-1974 θεωρείται διεθνώς ένα ακόμα επεισόδιο του Ψυχρού Πολέμου στην αντιπαράθεση μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η προσπάθεια της Σοβιετικής Ένωσης να προσεταιριστεί έθνη στη πολιτική σφαίρα επιρροής της, ενισχύοντας φιλοσοβιετικές και φιλοκομμουνιστικές ομάδες, συχνά οδηγούσε σε αντίδραση από τη μεριά των Δυτικών και κυρίως

⁵²Christine Politi, *ό.π.*, p.10-11

⁵³Α.Χεκίμογλου, *Σκοτεινές ιστορίες με πράκτορες*, www.tovima.gr, 19 Ιουλίου 2009, Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.115

⁵⁴Φ. Τομάη, *Η επίσκεψη του Άγκνιου στην Ελλάδα*, www.tovima.gr, 21 Δεκεμβρίου 2008

των Αμερικανών που ήταν επικεφαλής του δυτικού συνασπισμού σε όμοιες αντίστοιχες ενέργειες.⁵⁵

Στο εσωτερικό των χωρών, στις πιο βίαιες περιπτώσεις, αυτή η μάχη κατέληγε είτε σε πλήρη επικράτηση των κομμουνιστών, όπως στο Βιετνάμ και στην Καμπότζη, ή σε στρατιωτική δικτατορία των πιο ακραίων δυτικόφιλων εθνικιστών (Χιλή, Αργεντινή). Στην περίπτωση της Ελλάδας, όπως και στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, οι στρατιωτικοί ανέλαβαν να αντιμετωπίσουν αυτό που εκλάμβαναν ως κομμουνιστικό κίνδυνο με περιορισμό των πολιτικών ελευθεριών και εγκαθίδρυση δικτατοριών. Σε αυτήν την δράση τους είχαν συχνά την σιωπηρή ανοχή έως και σε μερικές περιπτώσεις, την ανοιχτή συμπαράσταση της Δύσης, και κυρίως των Η.Π.Α. μέχρι ακόμα και την ωμή παρέμβαση της CIA και των παραγόντων της.

Κατά τον Huntington, “η ελληνική δικτατορία δεν πρέπει να αναλύεται ως ένα μεμονωμένο γεγονός αλλά ως μέρος ενός παγκόσμιου παιχνιδιού, μέρος ενός κύματος δικτατοριών”. Όπως ο ίδιος εξηγεί στο βιβλίο *The Third Wave*, με πολλές αναφορές στην ελληνική δικτατορία και μεταπολίτευση, ο κόσμος έχει περάσει τρία κύματα αποσταθεροποίησης και δημοκρατικοποίησης. Η Ελλάδα βρέθηκε στο τρίτο κύμα εκδημοκρατισμού, την περίοδο του 70-80 μαζί με άλλες χώρες όπως οι προαναφερθείσες Ισπανία και Πορτογαλία.⁵⁶

Με την απελευθέρωση της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, ξεκίνησε Εμφύλιος Πόλεμος που διήρκησε από το 1946-1949 μεταξύ των κομμουνιστικών δυνάμεων ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του εθνικού στρατού, που είχε την άμεση υποστήριξη των Άγγλων και Αμερικανών. Με την παράδοση των όπλων από πλευράς των κομμουνιστών, άρχισε να συντηρείται από τις ελληνικές κυβερνήσεις κλίμα κατάστασης έκτακτης ανάγκης για τυχόν κομμουνιστική επανάσταση.

Στα τέλη της δεκαετίας του '50, η CIA έλεγχε το δικό της δίκτυο πληροφοριοδοτών στον ελληνικό κρατικό μηχανισμό και στο παλάτι. Ο ρόλος της υπήρξε καίριος στην άνοδο του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην πρωθυπουργία της Ελλάδας, το 1955. Μετά το θάνατο του πρωθυπουργού Παπάγου, η αμερικανική υπηρεσία πίεσε το παλάτι να δώσει εντολή στον τότε υπουργό Δημοσίων Έργων να σχηματίσει κυβέρνηση. Μεγάλη ήταν η έκπληξη που προκλήθηκε στις τάξεις της αντιπολίτευσης και μέσα στο ίδιο το κυβερνητικό κόμμα του Ελληνικού Συναγερμού, όταν ο βασιλιάς Παύλος επέλεξε να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στον Καραμανλή υπερπηδώντας τους δυο επικρατέστερους διαδόχους του Παπάγου, τον Στέφανο Στεφανόπουλο

⁵⁵Σ. Ριζάς, *Η κρίση του κοινοβουλευτισμού και το στρατιωτικό πραξικόπημα, 1965-67. Ο αμερικανικός παράγοντας και η εσωτερική δυναμική*, Κλειώ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, τ/χ 1 (φθινόπωρο 2004), σελ. 89-121

⁵⁶Samuel P. Huntington *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century* University of Oklahoma Press, 1991

και τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο. Η αμήχανη και παθητική στάση των τελευταίων, που έβλεπαν την μακρόχρονη πολιτική τους καριέρα να παραμερίζεται από έναν άσημο έως τότε υπουργό χάρη στις προτιμήσεις της CIA , φανερώνει και τον βαθμό υποτέλειας της συντηρητικής παράταξης της εποχής στον αμερικανικό παράγοντα, καθώς και τη συλλογική αποδοχή της αμερικανικής ηγεμονίας στην Ελλάδα από την πολιτική αφρόκρεμα του τόπου.⁵⁷

Επιπλέον, έως το 1961, με ευθύνη και πρωτοβουλία της κυβέρνησης Καραμανλή, δημιουργήθηκε μηχανισμός ελέγχου του Τύπου και της πληροφόρησης, με σκοπό τη στήριξη ενός ουσιαστικά αυταρχικού καθεστώτος. Ο μηχανισμός αυτός αποτελούνταν από στρατιωτικούς και Έλληνες και ξένους δημοσιογράφους, οι μισθοί των οποίων καλύπτονταν από μυστικά κονδύλια της Γενικής Διεύθυνσης Τύπου και Πληροφοριών (ΓΔΤΠ) και της Κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΚΥΠ). Οι αξιωματικοί που αποτελούσαν το μηχανισμό αυτό αξιοποίησαν αργότερα την εμπειρία τους επιβάλλοντας τη δικτατορία.⁵⁸

Το 1963, μετά από ένα σκάνδαλο για τη δολοφονία ενός αναπληρωτή της ΕΔΑ, του Λαμπράκη, ο Καραμανλής παραιτήθηκε και ο Γεώργιος Παπανδρέου ήρθε στην εξουσία. Οι Η.Π.Α. δεν συμπαθούσαν την κυβέρνηση Παπανδρέου και αργότερα προσπάθησαν να λάβουν δράση εναντίον της.⁵⁹

Μέσα στον στρατό υπήρχε παράνομη οργάνωση αξιωματικών, με το όνομα ΙΔΕΑ, που είχε σχέδιο πραξικοπήματος. Μέσα στον ΙΔΕΑ , δρούσε ο αξιωματικός Γεώργιος Παπαδόπουλος ως υφιστάμενος του στρατηγού Νάτσινα. ⁶⁰ Οι μηχανισμοί αυτοί πήραν την εντολή να ενεργοποιηθούν από τον Τζον Μόρι, πράκτορα της CIA στην Αθήνα, κατ' αρχήν για την ανατροπή της κυβέρνησης του Γ. Παπανδρέου, στη συνέχεια όμως με κύριο στόχο την επιβολή πραξικοπηματικής κυβέρνησης, αποτελούμενης μόνο από στρατιωτικούς.

Τον Ιούλιο του 1965 σημειώθηκε σοβαρό ρήγμα στις τάξεις του κυβερνώντος κόμματος Ένωση Κέντρου, γνωστό με τον όρο Αποστασία του 1965 ή Ιουλιανά. Αφορμή υπήρξε η απόφαση του Γ.Παπανδρέου να αντικαταστήσει τον Πέτρο Γαρουφαλιά από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και η άρνηση του τότε Βασιλιά Κωνσταντίνου Β΄ να υπογράψει το σχετικό διάταγμα, αν ο διάδοχος του Γαρουφαλιά δεν απολάμβανε της απόλυτης εμπιστοσύνης του.⁶¹

⁵⁷Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.99

⁵⁸www.wikipedia.org

⁵⁹Christine Politi, *ό.π.* p.11

⁶⁰Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.100

⁶¹Π.Αποστολίδης, *Μυστική Δράση. Υπηρεσίες Πληροφοριών στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014, σελ.173

Ο Γ. Παπανδρέου αναγκάστηκε από τον Κωνσταντίνο να παραιτηθεί στις 15 Ιουλίου του 1965. Από εκείνη την ημέρα και μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου του 1966, ο Κωνσταντίνος προσπάθησε να σχηματίσει κυβερνήσεις με τη συμμετοχή κατά διαστήματα 48 βουλευτών της παράταξης Ένωση Κέντρου (αποστατών) που εγκατέλειψαν τον Γεώργιο Παπανδρέου. Ο όρος "Αποστασία" προήλθε από τον χαρακτηρισμό *αποστάτες* που αποδόθηκε στους βουλευτές της Ένωσης Κέντρου που, υπό την προτροπή του επίσης βουλευτή της Ένωσης Κέντρου Κωνσταντίνου Μητσotάκη, πήραν μέρος ή έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης στις κυβερνήσεις της περιόδου αυτής. Ο Κωνσταντίνος αρχικά διόρισε πρωθυπουργό τον Γεώργιο Αθανασιάδη-Νόβα με υπουργούς αποστατες βουλευτές της Ένωσης Κέντρου. Η νέα κυβέρνηση όμως δεν είχε πλειοψηφία στην Βουλή, οπότε σχηματίστηκε άλλη κυβέρνηση υπό τον Ηλία Τσιριμώκο. Ο Τσιριμώκος θεωρούνταν από την CIA κρυφός υποστηρικτής της κομμουνιστικής ΕΔΑ και της νεολαίας Λαμπράκη και η υπουργοποίησή του προκάλεσε την έντονη δυσφορία της αμερικανικής πρεσβείας.⁶² Όλη η περίοδος που ακολούθησε την αποπομπή της κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου χαρακτηρίζεται γενικότερα ως περίοδος πολιτικής ανωμαλίας.⁶³ Έκτοτε και για 2 χρόνια αποφεύχθηκε η διεξαγωγή εκλογών που προβλεπόταν από το Σύνταγμα. Αυτό που πλέον αφορούσε τους αντιπάλους του, περισσότερο από τον ίδιο ήταν ο γιος του.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν είχε αποκρύψει την επιθυμία του να αναλάβει την Ελλάδα εκτός Ψυχρού Πολέμου. Αμφισβήτησε δημοσίως την παραμονή της χώρας στο NATO ή ακόμα και να παραμείνει σ' αυτό ως δορυφόρος των Η.Π.Α. Έγειρε προς το άνοιγμα των σχέσεων με τη Σοβιετική Ένωση και άλλες κομμουνιστικές χώρες στα σύνορα της Ελλάδας και υποστήριξε ότι οι αμερικανικές και μυστικές ομάδες στην Ελλάδα διακυβεύουν την ελευθερία του έθνους. Αποκάλεσε επίσης το στρατό "απειλή" για τη δημοκρατία και κατέδειξε την επιθυμία του να απομακρυνθούν απ' αυτόν δικτατορικοί και βασιλόφρονες ανώτεροι αξιωματικοί.⁶⁴

Οι συνομιλητές του Ανδρέα Παπανδρέου είχαν υποστηρίξει ότι "το γάβγισμά του ήταν χειρότερο από το δάγκωμα του"⁶⁵, κάτι άλλωστε που απέδειξε αργότερα η προεδρία του. Τράβηξε την Ελλάδα από τις βάσεις του NATO και τις βάσεις των Η.Π.Α. από την Ελλάδα. Ο πρόεδρος Τζόνσον αισθάνθηκε ότι ο Ανδρέας, ο οποίος ήταν πολιτογραφημένος πολίτης των Η.Π.Α. είχε προδώσει την Αμερική και αναφέρει: "Του δώσαμε την αμερικανική υπηκοότητα. Ήταν ένας Αμερικάνος με όλα τα δικαιώματα και τα προνόμια. Είχε ορκιστεί υποταγή στη σημαία και

⁶²Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.106

⁶³Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.108, William Blum, *ό.π.* p.216

⁶⁴William Blum, *ό.π.* p.216-217

⁶⁵Μ.Ευρυβιάδης, Μ.Ιγνατίου, *CIA Ο Απόρρητος Φάκελος του Ανδρέα*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σελ.201, William Blum, *ό.π.* p.217

στη συνέχεια εγκατέλειψε την αμερικανική υπηκοότητά του. Επέστρεψε στην Ελλάδα για να είναι απλά Έλληνας. Δεν μπορείς να εμπιστευτείς έναν άνθρωπο που σπάει τον όρκο υποταγής του στη σημαία των Η.Π.Α.”⁶⁶

Σύμφωνα με έκθεση της CIA, στις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο Ανδρέας Παπανδρέου φέρεται να συνεργάστηκε με τη CIA.

Το 1964, όταν ο Ανδρέας ανέλαβε υπουργικά καθήκοντα δεν μπορούσε να αποδεχθεί αυτό που γινόταν πλέον πραγματικότητα ζωής για κάθε τεχνοβιομηχανικό κράτος στον κόσμο, δηλαδή μια άγρια υπηρεσία πληροφοριών και μια κυβέρνηση σκιών με δυνάμεις πέρα από τον έλεγχο των ονομαστικών ηγετών του έθνους. Αυτό στη σκέψη του αντιπροσώπευε πολλά από τα εμπόδια που καλούνταν να αντιμετωπίσει η κυβέρνησή του στην προσπάθεια να αποφύγει τις μοχθηρές εξωπολιτικές.

Η ελληνική υπηρεσία πληροφοριών, η ΚΥΠ, δημιουργήθηκε από τη CIA κατά τη διάρκεια του εμφυλίου με εκατοντάδες ανωτέρους υπαλλήλους να λαμβάνουν εκπαίδευση στις Η.Π.Α. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Γ. Παπαδόπουλος, ο ηγέτης της Χούντας. Ο Ανδρέας διαπίστωσε ότι η ΚΥΠ παρακολουθούσε τις υπουργικές συνομιλίες του και ενημέρωνε την CIA. Πολλές δυτικές αντιπροσωπείες πληροφόρησης παρείχαν στη CIA πληροφορίες για την κυβέρνηση και τους πολίτες τους, όπως επίσης και η CIA ανταπέδιδε περιστασιακά.⁶⁷ Η φύση ενός μεγάλου μέρους αυτών των πληροφοριών είναι τέτοια που εάν ένας απλός πολίτης επρόκειτο να την περάσει σε μια ξένη δύναμη, είναι δυνατόν να χρεωθεί ως προδοσία. Ως αποτέλεσμα της ανακάλυψής του, ο Ανδρέας απομάκρυνε τα άτομα της ΚΥΠ και τα αντικατέστησε με αξιόπιστους ανωτέρους υπαλλήλους. Ο νέος διευθυντής διατάχθηκε να προστατεύσει το γραφείο από την παρακολούθηση, ο οποίος επέστρεψε απολογητικά και ανέφερε στον Παπανδρέου πως δεν μπορούσε να κάνει κάτι καθώς ο μηχανισμός ήταν αμερικανικά ελεγχόμενος από τη CIA ή από Έλληνες υπό την επίβλεψη της CIA. Δεν υπήρχε κανένα είδος διάκρισης μεταξύ ΚΥΠ και CIA. Αναπαρήγαγαν αντίστοιχα τις ίδιες λειτουργίες. Ήταν μια ενιαία αντιπροσωπεία.⁶⁸

Όπως ήταν αναμενόμενο, η απόφαση του Ανδρέα Παπανδρέου να καταργήσει τις υποκλοπές του υπουργικού συμβουλίου ενέπνευσε τον αναπληρωτή επικεφαλής της αποστολής της πρεσβείας των Η.Π.Α., Anshutz να τον επισκεφθεί. Συνδεδεμένος με την CIA ως ήταν, ο Anshutz, απαίτησε από τον Παπανδρέου να άρει τη διαταγή του. Ο Ανδρέας τον έδωξε, εκείνος όμως τον

⁶⁶Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.105

⁶⁷Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.102

⁶⁸William Blum, *ό.π.* p.216-217, Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.103

προειδοποίησε πως “θα υπάρξουν συνέπειες”⁶⁹. Η προσπάθεια του Ανδρέα να τερματίσει τις πρακτικές των κεφαλαίων της ΚΥΠ που προέρχονταν απευθείας από την CIA, χωρίς να διέλθουν από οποιοδήποτε ελληνικό υπουργείο απέτυχαν. Η μόνη προσπάθειά του που στέφθηκε με επιτυχία ήταν η απομάκρυνση του ανθρώπου που είχε συνεργασία με τους δυο οργανισμούς για πολλά χρόνια, του Γεώργιου Παπαδόπουλου.

Το 1960, όταν εργαζόταν ως σύμβουλος στην Τράπεζα της Ελλάδος, είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει τις μεθόδους πειθούς της CIA. Είχε δεχτεί πρόσκληση να συναντηθεί με τον τότε σταθμάρχη της αμερικανικής υπηρεσίας στην Αθήνα, Λάφλιν Κάμπελ. Οχτώ χρόνια αργότερα ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου ανέφερε πως ο Κάμπελ του είχε ζητήσει να πείσει τον πατέρα του να δεχθεί μια “κατευθυνόμενη από τη CIA τροποποίηση στον εκλογικό νόμο προοριζόμενη να αποστερήσει από την αριστερά τα πολιτικά της δικαιώματα”. Όταν ο Α. Παπανδρέου αντέταξε στον Κάμπελ ότι ο πατέρας του σεβόταν το δημοκρατικό σύστημα και συνεπώς δεν θα δεχόταν να υποστηρίξει την τροποποίηση, εκείνος σηκώθηκε απότομα από την καρέκλα του και σηκώνοντας το δάχτυλο είπε απότομα στον Παπανδρέου :”Πέστε στον πατέρα σας ότι η CIA πετυχαίνει εκείνο που θέλει “. Το παραπάνω περιστατικό φανερώνει την έκταση της αμερικανικής κυριαρχίας στη μετεμφυλιακή Ελλάδα, η οποία παγιώθηκε μέσω της μόνιμης παρουσίας στη χώρα αμερικανικών στρατευμάτων και της CIA. Σήμανε δε τον τερματισμό οποιασδήποτε ανεξάρτητης πλεύσης της Αθήνας σε θέματα όχι μόνο εξωτερικής αλλά και εσωτερικής πολιτικής. 70

Ο Marquis Childs αναφέρει πως στα μέσα Φεβρουαρίου του 1967 πραγματοποιήθηκε συνάντηση στο Λευκό Οίκο για να συζητηθούν οι εκθέσεις της CIA, οι οποίες δεν άφησαν καμία αμφιβολία πως ένα στρατιωτικό πραξικόπημα βρισκόταν στα σκαριά. Από το 1947, ο ελληνικός στρατός και η αμερικανική στρατιωτική βοήθεια στην Αθήνα, η οποία αριθμούσε αρκετές εκατοντάδες είχαν εργαστεί ως μέρος της ίδιας ομάδας. Η σοβαρή ερώτηση ήταν αν κάποια λεπτή πολιτική παρέμβαση στο πραξικόπημα θα μπορούσε να ‘αποφευχθεί και ως εκ τούτου να διατηρηθεί η κοινοβουλευτική κυβέρνηση. Αποφασίστηκε ότι καμία πορεία δράσης δεν θα ήταν εφικτή.⁷¹

Έκθεση της CIA με ημερομηνία 23/01/1967, ανέφερε ρητά το όνομα της ομάδας του Παπαδόπουλου ως σχεδιαστών του πραξικοπήματος. Από την κλίκα των 5 αξιωματικών που ανέλαβαν την εξουσία τον Απρίλιο του 1967, 4 σύμφωνα με πληροφορίες ήταν συνδεδεμένοι με τον αμερικανικό στρατό ή με τη CIA στην Ελλάδα. Ο Charles Foley αναφέρει ότι ο Παπαδόπουλος

⁶⁹Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.103

⁷⁰Σ.Φιτσανάκης, *ό.π.* σελ.95-96

⁷¹William Blum, *ό.π.* p.218

ήταν ο πρώτος πράκτορας της CIA για να γίνει πρωθυπουργός μιας ευρωπαϊκής χώρας και πως η έντονη επίσημη προπαγάνδα απεικόνιζε τον κομμουνισμό ως το μόνο εχθρό που είχε ποτέ η Ελλάδα.⁷²

Το πραξικόπημα είχε λάβει χώρα 2 μέρες πριν ξεκινήσουν οι εθνικές εκλογές. Διάχυτη ήταν η πεποίθηση ότι τις εκλογές θα κέρδιζε η Ένωση Κέντρου και θα επανερχόταν θριαμβευτικά στην εξουσία υπό τον Γ.Παπανδρέου. Ο Παπανδρέου είχε εκλεγεί και τον Φεβρουάριο του 1964 με αναμφισβήτητη πλειοψηφία στην ιστορία των σύγχρονων ελληνικών εκλογών. Οι επιτυχημένες μηχανορραφίες για να ανατραπεί είχαν αρχίσει με μια κοινή προσπάθεια του βασιλικού δικαστηρίου, του ελληνικού στρατού, του αμερικανικού στρατού και της CIA που στάθμευε στην Ελλάδα.

Στις 21 Απριλίου του 1967 και ενώ είχαν προκηρυχθεί εκλογές για τις 28 Μαΐου, αξιωματικοί του στρατού, υπό την ηγεσία του συνταγματάρχη Γεώργιου Παπαδόπουλου, και συμμετοχή του ταξίαρχου Στυλιανού Παττακού και του συνταγματάρχη Νικόλαου Μακαρέζου κατέλαβαν την εξουσία με πραξικόπημα.

Έχοντας εξασφαλίσει περίπου 100 τεθωρακισμένα στην περιοχή της πρωτεύουσας, οι πραξικοπηματίες κατέλαβαν αρχικά το υπουργείο Εθνικής Άμυνας και στη συνέχεια έθεσαν σε εφαρμογή το σχέδιο έκτακτης ανάγκης του NATO με κωδικό Σχέδιο «Προμηθεύς».

Το συγκεκριμένο σχέδιο προορίζονταν για την αναγκαστική ανάληψη εξουσίας από το στρατό με σκοπό την εξουδετέρωση κομμουνιστικής εξέγερσης, σε περίπτωση που εισέβαλλαν στην Ελλάδα δυνάμεις του Σοβιετικού Στρατού.⁷³

Το Δεκέμβριο του 1967, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος επιχείρησε αντικίνημα για την ανατροπή των πραξικοπηματιών, το οποίο όμως απέτυχε. Ο ίδιος και η οικογένειά του κατέφυγαν στην Ιταλία. Η Ελλάδα τυπικά παρέμεινε Βασιλευσόμενη Δημοκρατία, με τους στρατιωτικούς να ορίζουν αντιβασιλέα τον Γεώργιο Ζωιτάκη.⁷⁴

Τα βασανιστήρια ήταν αυτά που παρέμειναν περισσότερο χαραγμένα στον επταετή ελληνικό εφιάλτη. Οι άνθρωποι βασανίζονταν ανελέητα απλά και μόνο για να έχουν στην κατοχή τους ένα φυλλάδιο που να επικρίνει το καθεστώς. Βιαιότητα και σκληρότητα απ' τη μια πλευρά και απόγνωση από την άλλη.

⁷²William Blum, *ό.π.* p.218-219

⁷³www.wikipedia.org

⁷⁴Σ.Χυδίσ, *ό.π.* p.511

Ο Becket αναφέρει πως κάποιοι βασανιστές εξομολογούνταν στους κρατούμενους ότι τμήμα του εξοπλισμού τους είχε έρθει ως στρατιωτική βοήθεια από τις Η.Π.Α.

Η αμερικανική πολιτική για τα ζητήματα των βασανιστηρίων σε επίσημες ανακοινώσεις της αμφισβητούσε το γεγονός. Η πολιτική της αυτή απέρρεε φυσικά από τη γενική υποστήριξη για το στρατιωτικό καθεστώς.

Ο Αμερικανός πρέσβης στην Ελλάδα δήλωνε ότι: “ Αυτή είναι η πιο αντικομμουνιστική ομάδα που θα βρείτε πουθενά. Δεν υπάρχει καμία ακριβώς χώρα σαν την Ελλάδα να προσφέρει αυτές τις εγκαταστάσεις με τη δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας όπως το είδος της κυβέρνησης που υπάρχει εδώ”. Οι εγκαταστάσεις στις οποίες αναφερόταν ο πρέσβης ήταν δεκάδες αμερικανικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις από τις βάσεις πυρηνικών πυραύλων σε σημαντικά αξιοθέατα της επικοινωνίας καθώς και τη στέγαση δεκάδων χιλιάδων αμερικανών στρατιωτών. Οι Η.Π.Α. έδωσαν στη χούντα άφθονο στρατιωτικό υλικό καθώς και εξοπλισμό για την αστυνομία.⁷⁵

Σε μεγάλο βαθμό, οι Η.Π.Α. έφεραν ευθύνη για τα γεγονότα του 1967. Είναι εμφανές πως οι Η.Π.Α διαδραμάτισαν θεμελιώδη ρόλο τόσο στη διατήρηση του Τσαλδάρη όσο και σε μετέπειτα κυβερνήσεις να κρατηθούν στην εξουσία όσο και στην εξασφάλιση μιας νίκης από τον Παπάγο καθώς επίσης και στη χρήση μυστικής δράσης για την εγγύηση μιας εκλογικής νίκης του Καραμανλή.⁷⁶

Οι Η.Π.Α. εφάρμοσαν την τακτική της “realpolitik”⁷⁷ ως προς τις σχέσεις τους με το νέο καθεστώς. Έτειναν να αποδέχονται ως τετελεσμένο γεγονός τη δικτατορία επικαλούμενοι διάφορα εκλογικευτικά επιχειρήματα: ο απλός κόσμος της ελληνικής υπαίθρου και των αστικών κέντρων δεν ερχόταν σε ευθεία ρήξη με το καθεστώς.⁷⁸ Γενικά η απουσία κάποιου ισχυρού αντιπολιτευτικού κινήματος στο εσωτερικό, η εκ μέρους της οικονομικής ολιγαρχίας του τόπου υποστήριξη του καθεστώτος και οι διακηρύξεις της χούντας για την προώθηση μέτρων εκδημοκρατισμού λειτουργούσαν αποτρεπτικά για την αμερικανική πλευρά. Το κλειδί για την κατανόηση της αμερικανικής στάσης “βρίσκεται στο γεγονός της φιλοατλαντικής στάσης της ηγεσίας της χούντας”.⁷⁹ Απαιτούσε λεπτό χειρισμό η δημόσια στάση που θα εκδήλωναν οι Η.Π.Α. με δεδομένη την αντίδραση της φιλελεύθερης πτέρυγας των Δημοκρατικών. Αρχικά, ο Ντιν Ρασκ απέτρεψε την έκφραση λύπης της Ουάσινγκτον για το πραξικόπημα. Στη συνέχεια άσκησε

⁷⁵William Blum, *ό.π.* p.218-220

⁷⁶Christine Politi, *ό.π.* p.11,12

⁷⁷A.Shulsky, G.Schmitt *ό.π.* p.3

⁷⁸Σ.Χυδīs, *ό.π.* p.511

⁷⁹Σ.Φιτσιανάκης, *ό.π.* σελ.118

διακριτική πίεση για την ασφάλεια του Ανδρέα Παπανδρέου δια μέσου του Αμερικανού πρεσβευτή στην Αθήνα και ασκήθηκε πίεση για την προώθηση όχι άμεσα μα το ταχύτερο δυνατόν ελευθεριών και, τέλος, υιοθέτησε την πρόταση του Τάλμποτ να ανασταλεί η αποστολή βαρέων όπλων στο πλαίσιο του “Military Assistance Program”.⁸⁰ Τον Ιούλιο του 1967, η αμερικανική πλευρά και συγκεκριμένα ο Ντιν Ράσκ, ο υπουργός των Εξωτερικών των Η.Π.Α., εισηγήθηκε την μερική άρση του αποκλεισμού αποστολής βαρέων όπλων, χωρίς να αρθεί πλήρως. Είχε προηγηθεί η συνεργασία του καθεστώτος στον Πόλεμο των 6 Ημερών με το να επιτρέψει τη χρήση των αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα. Όταν εκδηλώθηκε το κίνημα του βασιλιά Κωνσταντίνου, οι Αμερικανοί κράτησαν ουδέτερη στάση, αν και σε επίπεδο κορυφής προσδοκούσαν την επικράτηση του βασιλιά, με τις δικές του όμως δυνάμεις, και χωρίς τη δική τους βοήθεια.⁸¹ Η αποχώρησή του στο εξωτερικό δημιούργησε στις Η.Π.Α. ένα ζήτημα: στερούνταν ένα βασικό επιχείρημα, λόγω της παρουσίας του για μη αναγνώριση του καθεστώτος. Τελικά, στις 23 Ιανουαρίου 1968 ο πρόεδρος Τζόνσον έστειλε επιστολή στο καθεστώς της Αθήνας αποκαθιστώντας πλήρως τις μεταξύ τους σχέσεις.

Κυπριακό 1964-1974

Κατά τη χρονική περίοδο 1955-1959, η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών(ΕΟΚΑ), έδρασε για την ελευθερία της Κύπρου από τη βρετανική κυριαρχία, την εθνική αυτοδιάθεση και την Ένωσή της με την Ελλάδα. Ο αγώνας των Κυπρίων στέφθηκε με επιτυχία καθώς το 1960 ιδρύεται επισήμως η Κυπριακή Δημοκρατία στη βάση των συμφωνιών Ζυρίχης -Λονδίνου που προέβλεπε την ανεξαρτητοποίηση της Κύπρου από τη Βρετανία θέτοντας σε εφαρμογή το σύστημα εγγυήσεων με εγγυήτριες δυνάμεις τη Βρετανία, την Τουρκία και την Ελλάδα.⁸² Το 1963, η πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος του 1960 σε 13 σημεία προκάλεσε την αντίδραση της τουρκοκυπριακής κοινότητας.⁸³ Το 1964, οι Η.Π.Α απέτρεψαν ολοκληρωτικό πόλεμο πείθοντας την Τουρκία να μην επέμβει στρατιωτικά, αφότου η Ελλάδα απέστειλε στρατεύματα στο νησί. Μία επιστολή του Αμερικανού Προέδρου Τζόνσον προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού απέτρεψε το τελευταίο αυτό ενδεχόμενο δηλώνοντας πως “εάν η Σοβιετική Ένωση αντιδρούσε στη Τουρκική εισβολή, το ΝΑΤΟ δεν θα εμπλεκόταν και η Τουρκία θα αφηνόταν στο έλεος της

⁸⁰ Α.Παπαχελάς, *ό.π.* σελ.321

⁸¹ Α.Παπαχελάς, *ό.π.* σελ.357, Σ.Φιτσιανάκης, *ό.π.* σελ.118, Σ.Χυδίσ, *ό.π.* p.512

1. ⁸² www.onalert.gr, *Κύπρος - Επέτειος Ανεξαρτησίας: 56 χρόνια αγώνων, χαμένων ευκαιριών και μεγάλων προσδοκιών*, 1 Οκτωβρίου 2016

⁸³ Π.Λιάκουρας, *Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2007, σελ.251

Σοβιετικής Ένωσης”. 84 Εν τω μεταξύ, ο Παπανδρέου συνέχιζε να υποστηρίζει την ένωση και εξέφρασε την ελπίδα ότι οι Η.Π.Α θα μπορούσαν να πετύχουν το στόχο αυτό πείθοντας τους Τούρκους ότι η Κύπρος σύμφωνα με το ελληνικό κράτος ήταν ο καλύτερος τρόπος να υποσκάψουν το Μακάριο. Αφού απέτυχε σ’ αυτό ο Παπανδρέου έριξε το φταίξιμο στις Η.Π.Α. και την Τουρκία. Σαν αποτέλεσμα, το 1964, κυριαρχούσε βαθύ αντι-αμερικανικό συναίσθημα στην Ελλάδα και ανακινούνται οι διπλωματικές σχέσεις με την Τουρκία. Το ανεπίλυτο ζήτημα της Τουρκίας ταλαιπωρεί ακόμα και σήμερα τους συμμάχους του NATO.⁸⁵

Η περίοδος της δικτατορίας στην Ελλάδα οδήγησε στη δραματική επιδείνωση των σχέσεων Αθήνας- Λευκωσίας που ως τραγική κατάληξη είχαν το πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή. Πολλοί από τους αξιωματικούς της Χούντας είχαν υπηρετήσει στην Κύπρο και ήταν αρνητικά επηρεασμένοι απέναντι στο νόμιμα εκλεγμένο πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Η ανατροπή του τελευταίου ήταν αποτέλεσμα του πραξικοπήματος. 86Σαν συνέπεια αυτής της παράνομης ενέργειας, η Τουρκία επωφελήθηκε, βάσει του γεγονότος πως ήταν μια από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις της Κυπριακής Ανεξαρτησίας και εισέβαλε στη Νήσο, καταλαμβάνοντας, και διατηρώντας έκτοτε, περίπου το 40% των εδαφών της.⁸⁷

Ο αμερικανικός ρόλος στην Κύπρο θεωρείται από πολλούς Έλληνες σαφές παράδειγμα της παρέμβασης των Η.Π.Α. στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας.

Νομικά τα ρήγματα συντάχθηκαν το 1923, όταν στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λωζάνης, η Τουρκία παραιτήθηκε από τις αξιώσεις της για την Κύπρο και τάχθηκε υπέρ της Μ.Βρετανίας. Η Συνθήκη αυτή μαζί με τη διαδεδομένη λαϊκή υποστήριξη για ενδεχόμενη ένωση με την Ελλάδα που ενθαρρύνθηκε συχνά από βρετανικές δηλώσεις, έθεσαν το στάδιο για αναμέτρηση. Οι Η.Π.Α. είχαν διάφορα ενδιαφέροντα για την Κύπρο. Το ζήτημα της Κύπρου επανήλθε τη δεκαετία του 1950. Μια πιθανή λύση ήταν να αμαυρωθούν τα λάθη της Ελλάδας, της Μ. Βρετανίας, της Τουρκίας και των Η.Π.Α. καθώς επίσης και των Κύπριων ηγετών. Το πιο σημαντικό ήταν η γεωστρατηγική θέση του νησιού και η επιθυμία των Η.Π.Α. να διατηρήσουν μια ισχυρή συμμαχία του NATO στην περιοχή και η δημιουργία βάσεων των Η.Π.Α. στην Κύπρο η οποία θα ήταν πιο πιθανή μετά την ένωση με την Ελλάδα. Οι Η.Π.Α. είχαν μια αποστροφή τόσο για τη βρετανική αποικιοκρατία όσο και για τους ελληνικούς και τουρκικούς εθνικιστικούς στόχους αλλά είδαν την ανάγκη να διατηρηθεί το κύρος στη Μεσόγειο. Στα μέσα της δεκαετίας του 1950, τόσο οι Η.Π.Α.

⁸⁴Www.wikipedia.org

⁸⁵Christine Politi, *ό.π.*, p.13

⁸⁶Π.Αποστολίδης, *ό.π.* σελ. 198, Π.Λιάκουρας, *ό.π.* σελ.266

⁸⁷ Π.Λιάκουρας, *ό.π.* σελ.274

όσο και η Βρετανία δεν υπολόγισαν σωστά τη συνεχιζόμενη σημασία του θέματος για την κυβέρνηση Παπάγου.⁸⁸

Σύμφωνα με τον Miller, μια εκτίμηση της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών το 1955, υποβάθμισε τη δέσμευση της Ελλάδας για ένωση καθώς και τις επιπτώσεις της Κύπρου στη δομή συμμαχίας του NATO στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Στη μακρά ιστορία των εσφαλμένων κρίσεων της CIA, μερικές αναλύσεις ήταν περισσότερο λανθασμένες ή εγκυμονούσαν κινδύνους για τις Η.Π.Α.⁸⁹

Η έκβαση για το Κυπριακό επηρεάστηκε από τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη το 1955, όταν Τούρκοι εθνικιστές ακολούθησαν μια “βάρβαρη πογκρομ” εναντίον των Ελλήνων κατοίκων. Παρ’ όλα αυτά, ο Καραμανλής ήταν πιο πρόθυμος στο συμβιβασμό απ’ ότι ο Παπάγος. Δυο λάθη όμως των Η.Π.Α. τον εμπόδισαν κατά την πορεία των γεγονότων. Οι Η.Π.Α. δεν κατήγγειλαν τις αγριότητες στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη όπως επίσης και εμπόδισαν τον Ο.Η.Ε. από την εξέταση του ζητήματος της Κύπρου.

Κατόπιν διαπραγματεύσεων επετεύχθη συμφωνία το 1959 με τη Συνθήκη Ζυρίχης – Λονδίνου, η οποία έδωσε την αναγνώριση και στις 2 μειονότητες να κυβερνώνται κάτω από ένα κράτος συνεργασίας και να διακηρύξουν τόσο την ένωση όσο και τη διχοτόμηση παράνομες. Οι εγγυητές Βρετανία, Τουρκία και Ελλάδα θα μπορούσαν να παρέμβουν για να διατηρήσουν το status quo.

Ο ρόλος των Η.Π.Α. ως διαμεσολαβητή στη συμφωνία θεωρείται ότι έχει αποκτηθεί από τη βελτίωση της θέσης του NATO και της Βρετανίας, γεγονός που καταγγέλθηκε από την ελληνική κοινή γνώμη αναφέροντας πως οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις δεν θα ήταν ποτέ ίδιες δεδομένου το συναίσθημα της προδοσίας του μέσου Έλληνα ήταν έντονο.⁹⁰

Η Συμφωνία Ζυρίχης – Λονδίνου ήταν μη βιώσιμη από την αρχή καθώς τα αιτήματά της για διαίρεση του συνόλου των δομών που διέπουν τις εθνικές γραμμές κατέστησε αδύνατο να συσταθεί ένας κοινός στρατός ή να κυβερνήσουν αποτελεσματικά. Ο Μακάριος απαίτησε αναθεώρηση. Ο Γ. Παπανδρέου, ο Έλληνας πρωθυπουργός εκείνη την εποχή που ήταν αντιμέτωπος με εθνικές εκλογές επέλεξε να δώσει την υποστήριξή του στο Μακάριο. Το 1963, ο Μακάριος με την υποστήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας των Ελληνοκυπρίων καθοδήγησε το έθνος του σε μια αιματηρή και αναπόφευκτη τραγωδία και έτσι ξεκίνησε ο πόλεμος. Συγχρόνως, ο Μακάριος δεν κατέστησε προσφιλή τον εαυτό του στις Η.Π.Α. συνεχίζοντας να στηρίζει το

⁸⁸Γ.Αθανασόπουλος, “Η Κύπρος, ο Παπάγος και ο Καραμανλής”, www.ellhnikaxronika.com, 19 Ιανουαρίου 2016, Christine Politi, ό.π. p.12

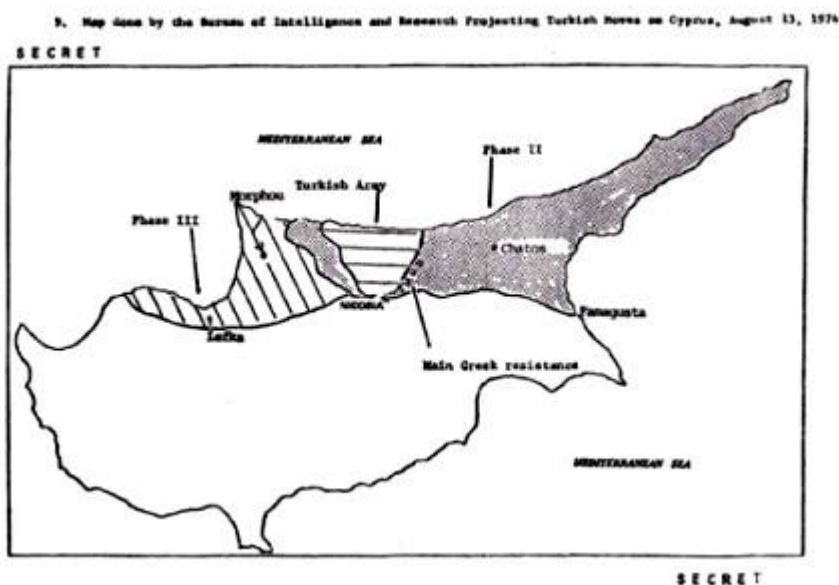
⁸⁹Christine Politi, ό.π., p.12

⁹⁰Christine Politi, ό.π. p.12-13

κομμουνιστικό κόμμα ΑΚΕΛ και οι Η.Π.Α. προσπάθησαν να τον αποκλείσουν από τις διαπραγματεύσεις. Ο πρόεδρος Johnson επικεντρώθηκε στις εγχώριες εκλογές και το Βιετνάμ ,αποφασισμένος να ακολουθήσει μια διπλωματική λύση. 91

Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της πολυετούς αυτής διαμάχης ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία για το Κυπριακό ζήτημα, ο πρόεδρος Τζόνσον κάλεσε τον Έλληνα πρέσβη για να του αναφέρει τη λύση που δίνει η Ουάσινγκτον. Ο πρέσβης διαμαρτυρήθηκε πως μια τέτοια λύση θα ήταν απαράδεκτη για το ελληνικό κοινοβούλιο και αντίθετη με το ελληνικό Σύνταγμα. Τότε ο πρόεδρος των Η.Π.Α κατακεραύνωσε τον Έλληνα πρέσβη με υβριστικές εκφράσεις παρομοιάζοντας του την Αμερική σαν ελέφαντα και την Κύπρο σαν ψύλλο." Αν αυτοί οι δυο ψύλλοι , εννοώντας την Ελλάδα και την Κύπρο συνεχίζουν να προκαλούν "φαγούρα"στον ελέφαντα μπορούν απλά να καθαριστούν από τον κορμό του και να καθαριστούν καλά".92

Ο ταξίαρχος Δημήτριος Ιωαννίδης, ο οποίος ήταν ο "αόρατος" επικεφαλής της στρατιωτικής κυβέρνησης της Ελλάδας από το Νοέμβριο του 1973 με δηλώσεις του λίγα χρόνια αργότερα, άφησε σαφείς υπόνοιες ότι στο θέμα της Κύπρου εξαπατήθηκε από τους Αμερικανούς.93 Ως "εγκέφαλος" της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην ανατολική Μεσόγειο κατά την εποχή εκείνη, έχει προβληθεί επανειλημμένα ο τότε υπουργός των εξωτερικών Χένρυ Κίσιντζερ στον οποίο πολλοί χρεώνουν την κατάληξη της Κυπριακής κρίσης του καλοκαιριού του 1974.94 Μάλιστα αυτό αποδεικνύεται από την ακόλουθη φράση:

⁹¹Christine I
⁹²William Bl
2. ⁹³ |

Ιουλίου 2010

national-pride.org,25

⁹⁴ Κ.Βενιζέλος , Μ.Ιγνατίου, *Τα Μυστικά Αρχεία του Κίσιντζερ, Τόμος Δεύτερος*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2002, σελ.193

“Θα συμφωνήσεις”, είπε στον κατοχικό ηγέτη Ντενκτάς, “σε διζωνικό σύστημα με μια αδύναμη κεντρική κυβέρνηση και στον αποκλεισμό της Ένωσης. Η διευθέτηση στο εδαφικό θα πρέπει να είναι στο 30%. Αυτά τα στοιχεία κατά κάποιο τρόπο πρέπει να συμπεριληφθούν σε μια συμφωνία-πακέτο”.⁹⁶

Στα χρόνια που ακολούθησαν επικράτησε έντονο αντι-αμερικανικό κλίμα στην κοινή γνώμη της Ελλάδας. Το 1976 μάλιστα, η τρομοκρατική οργάνωση "17 Νοέμβρη" ξεκίνησε την εγκληματική της δράση δολοφονώντας το σταθμάρχη της CIA στην Ελλάδα, Ρίτσαρντ Γουέλς. Η Ελλάδα, αντιδρώντας στον αμερικανικό ρόλο στο Κυπριακό πρόβλημα, αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του NATO λίγους μήνες μετά την τουρκική εισβολή, ενώ οι ΗΠΑ διατήρησαν επί μακρό χρονικό διάστημα την αναλογία 7/10 που είχαν καθιερώσει για την οικονομική στήριξή τους προς τις κυβερνήσεις Ελλάδας- Τουρκίας, σχετικά με τους πολεμικούς εξοπλισμούς.⁹⁷

⁹⁵ Κ.Βενιζέλος, Μ.Ιγνατίου, *ό.π.* σελ.52

⁹⁶Κ.Βενιζέλος, Μ.Ιγνατίου, *ό.π.* σελ.138

⁹⁷www.wikipedia.org

Συμπεράσματα

Γενικά

Από τα αρχαία χρόνια, η ανθρωπότητα αντιμετώπιζε ένα δίλημμα επιλογής ανάμεσα στον πόλεμο και τη μυστική δράση. Στην αρχαία Τροία, αυτό που δεν μπόρεσαν να πετύχουν οι πολιορκητές, σε ένα διάστημα δέκα χρόνων αιματηρών συγκρούσεων με τους πολιορκημένους, επιτεύχθηκε γρηγορότερα από τον Δούρειο Ίππο του πολυμήχανου Οδυσσέα. Στην επιλογή του πολέμου, αντιμετωπίζεις παλικαρία και σκοτώνεις κατά δεκάδες χιλιάδες τους εχθρούς σου προς το συμφερόν της πατρίδας σου. Με τη μυστική δράση, υπηρετώντας και πάλι την πατρίδα σου, παραπλανάς και εξαπατάς τον αντίπαλο με σημαντικά μειωμένες απώλειες εμπολέμων και αμάχων.

Στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα, η ανθρωπότητα πλήγηκε από δύο παγκόσμιους πολέμους, τους καταστροφικότερους στην ιστορία του πλανήτη μας με πάνω από ογδόντα εκατομμύρια νεκρούς. Μετά το 1945, οι πολεμικές συγκρούσεις στις ανεπτυγμένες χώρες σταμάτησαν. Έτσι, στη Βόρεια Αμερική και στη Δυτική Ευρώπη θεσμοθετήθηκε μια τεράστια περιοχή οικονομικής αλληλεξάρτησης και διαρκούς ειρήνης. Η σκληρή αντιπαλότητα μεταξύ του σοβιετικού μπλοκ και της ανεπτυγμένης Δύσης διατηρήθηκε σε επίπεδα αμοιβαίας αποτροπής και Ψυχρού Πολέμου.

Στη Δυτική Ευρώπη, οι Υπηρεσίες Πληροφοριών αναπτύχθηκαν μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ως Υπηρεσίες Αντικατασκοπείας, λόγω της απειλής που συνιστούσαν για την εθνική ασφάλεια των χωρών τους οι δραστηριότητες των Υπηρεσιών Κατασκοπείας των κομμουνιστικών χωρών.

Ο ρόλος των μυστικών υπηρεσιών αναβαθμίστηκε διεθνώς μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ταυτόχρονα, με τη γεωμετρική αύξηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων (ιδίως κατόπιν της καταστροφικής επίθεσης της Αλ Κάιντα στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης και στο Πεντάγωνο της Ουάσιγκτον) η αναβάθμιση έλαβε διαστάσεις χιονοστιβάδας. Ενδεικτικά, τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν μείωση των καθαρά στρατιωτικών αμυντικών δαπανών όλων των μεγάλων δυνάμεων, με την εξαίρεση της Κίνας η οποία προσπαθεί συστηματικά να κλείσει την απόσταση που τη χωρίζει από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντιθέτως, παρατηρείται ραγδαία αύξηση δαπανών σε τεχνολογικούς τομείς παρακολούθησης συνομιλιών καθώς και άλλων κρατικών κινήσεων και δραστηριοτήτων που δεν περιορίζονται μόνο στον στρατιωτικό τομέα, καθώς ο οικονομικός ανταγωνισμός κυριαρχεί πλέον σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τις δραστηριότητες ομόλογων υπηρεσιών όπως αυτές των ΗΠΑ, Κίνας, Ρωσίας, Βρετανίας, Γαλλίας, Γερμανίας. Είναι επομένως αναγκασμένες να επικεντρώνονται σε θέματα άμεσου ελληνικού ενδιαφέροντος, με έμφαση στη συνεχιζόμενη τουρκική αναθεωρητική πρόκληση στο Αιγαίο και την Κύπρο, καθώς και στις εξελίξεις βορείως των συνόρων μας (π.χ., στα τεκταινόμενα στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας). Επιπροσθέτως, οι μετακινήσεις μεταναστών από χώρες που φλέγονται στη Μέση Ανατολή και στις ακτές της Βόρειας Αφρικής αποτελούν μια κορυφαία προτεραιότητα των σχεδιαστών της στρατηγικής μας κατατομής. Η συνεργασία στους τομείς της πληροφόρησης και της αντικατασκοπίας με τους εταίρους μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη είναι απαραίτητη. 98

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στη δεκαετία του '90, μείωσε την απειλή από την κατασκοπεία και οι περισσότερες υπηρεσίες μετέφεραν την προτεραιότητά τους στη διεθνή τρομοκρατία.

Στην αμερικανική βιβλιογραφία για τη CIA, γίνεται αναφορά στο σύστημα Εθνικής Ασφάλειας της χώρας και στον κύκλο που πρέπει να διανύσει μία πληροφορία προκειμένου να αποδώσει στα πλαίσια της κυβερνητικής λήψης αποφάσεων. Η περιγραφή του κύκλου είναι περίπου η ίδια σε όλους τους συγγραφείς, με την προσθήκη ή την αφαίρεση μιας ή δυο διαδικασιών. 99 Η έννοια της ανάλυσης είναι ότι αν μία φάση του κύκλου δε λειτουργεί, η πληροφορία πάει χαμένη. Τα βασικά σημεία του κύκλου είναι τρία και ισχύουν τόσο για τις εσωτερικές όσο και για τις εξωτερικές Υπηρεσίες. Η συλλογή, η επεξεργασία και η διανομή των πληροφοριών. Στα τρία βασικά στοιχεία μερικοί προσθέτουν στην αρχή την παροχή οδηγιών ή κατευθύνσεων για το είδος των πληροφοριών που ζητούν οι "πελάτες" των Υπηρεσιών και τέλος το σχολιασμό από τους "πελάτες" της αξίας των πληροφοριών που τους διανέμονται. Ο όρος αυτός, προσδιορίζει τις κρατικές Υπηρεσίες που ενδιαφέρονται για τις συλλεγόμενες πληροφορίες, δηλαδή τα Υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας για τις πληροφορίες εξωτερικού, το Υπουργείο Εσωτερικών (Δημόσιας Τάξης για την Ελλάδα, Αλβανία και Κύπρο), για τις πληροφορίες εσωτερικού και το Πρωθυπουργικό Γραφείο, όταν οι πληροφορίες είναι σημαντικές. Οι πιο πάνω πελάτες είναι επιφορτισμένοι με την εθνική ασφάλεια της χώρας, για την οποία οι Υπηρεσίες είναι αρμόδιες να συλλέξουν πληροφορίες. Η εθνική ασφάλεια δεν ορίζεται επακριβώς σε νομοθετικά κείμενα, είναι πάντως ευρύτερος όρος της δημόσιας ασφάλειας που καλύπτει την εσωτερική έννομη τάξη.

⁹⁸Θ.Κουλουμπής, *Μυστική Δράση και Υπηρεσίες Πληροφοριών*, www.kathimerini.gr, 30 Νοεμβρίου 2014

⁹⁹A.Shulsky, G.Schmitt, *ό.π.* p.8, M. Lowenthal, *ό.π.* p.70

Η εθνική ασφάλεια προσδιορίζεται από κάθε κράτος ανάλογα με τους στόχους του και τις απειλές που δέχεται, όπως το ίδιο τις αντιλαμβάνεται.

Σχέσεις Η.Π.Α. - Ελλάδα

Κανένας δεν αμφισβητεί ότι η σχέση Η.Π.Α.- Ελλάδας μπορεί να χαρακτηριστεί ως σχέση προστάτη-πελάτη. Οι διαφωνίες ανακύπτουν σ' ότι αφορά την έκταση κατά την οποία το αποτέλεσμα της μεταπολεμικής Ελλάδας ήταν ευθύνη Ελλήνων πολιτικών, βασιλικής οικογένειας οικονομικής ελίτ και στρατού ή του προσωπικού της αμερικανικής πρεσβείας, οικονομικών συμβούλων, αξιωματικών του στρατού και μυστικών πρακτόρων. Προφανώς και οι δυο πλευρές έπαιξαν σημαντικό ρόλο. Παρ' όλα αυτά, οι Η.Π.Α. είχαν χωρίς αμφιβολία μέσω της παθητικής και ενεργητικής συμμετοχής τους στα ελληνικά πράγματα, μια βαθιά επίδραση στην πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Σε εποχές Ψυχρού Πολέμου, η εμπλοκή των ΗΠΑ στη Μεσόγειο χρησιμοποιήθηκε εναντίον της Αριστεράς. Αυτό που δηλώνουν οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ. δεν είναι γενικώς οι “μηχανορραφίες” τους, αλλά η σημασία που ανέκαθεν είχε η “διεθνής συνεργασία” για την προληπτική καταστολή των λαϊκών κινημάτων και την αντιμετώπιση της Αριστεράς.

Οι Η.Π.Α. παρενέβησαν άμεσα στον Εμφύλιο, ίσως παρέτειναν και τη διάρκειά του και πόλωσαν σε μεγάλο βαθμό τις 2 αντιμαχόμενες πλευρές.

Μέσω της UNRRA αλλά σημαντικότερα με την AMAG και το σχέδιο Μάρσαλ, η οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α. συνέβαλλε στη σταθεροποίηση ενός καθεστώτος προστασίας της διαφθοράς και της οικονομικής στασιμότητας, αντί της εφαρμογής αναγκαίων μεταρρυθμίσεων για την οικονομική πρόοδο. Στην πραγματικότητα, οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα απαιτούσαν μια προοδευτική κυβέρνηση. Αντίθετα, οι Η.Π.Α. διαιώνισαν, μερικές φορές με μυστική δράση τα δεξιά καθεστώτα, του Τσαλδάρη, του Παπάγου και του Καραμανλή, σιωπηλά δεχόμενες τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τους περιορισμούς της πολιτικής ελευθερίας. 100

Κατά τη διάρκεια μάλιστα της δικτατορίας, οι Η.Π.Α. αδιαφόρησαν για τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έκαναν τα “στραβά μάτια” για την πολιτική καταπίεση προς το συμφέρον της διατήρησης των συντηρητικών κυβερνήσεων στην εξουσία που βοήθούσε τις Η.Π.Α. ως συμμάχους του ΝΑΤΟ. Παρ' όλα αυτά, οι ίδιοι οι Έλληνες ήταν επίσης ενεργά συμμετέχοντες

¹⁰⁰Christine Politi, *ό.π.*, π.12-13

και σε διάφορες φατρίες, συμπεριλαμβανομένων και των κεντρών, δεξιών, και της βασιλικής οικογένειας υποκινώντας γεγονότα για να κερδίσουν την εύνοια των Αμερικάνων.¹⁰¹

Μετά την επιβολή της Χούντας, και δεδομένης της υποστήριξης που της παρείχαν τμήματα των αρχουσών τάξεων, οι ΗΠΑ άσκησαν μια *realpolitik*, ζητώντας απλά την αποκατάσταση κάποιων δημοκρατικών ελευθεριών. Μολονότι θα προτιμούσαν την επικράτηση του βασιλιά, οι Αμερικανοί δεν παρενέβησαν ώστε να διασφαλίσουν την επικράτησή τους. Από την άλλη πλευρά, το δικτατορικό καθεστώς είχε συνεργαστεί με τις ΗΠΑ στον Πόλεμο των Έξι Ημερών, επιτρέποντας τη χρήση των αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα, ενώ τελικά και ο Κωνσταντίνος εγκατέλειψε τη χώρα. Το Γενάρη του 1968, μετά και την επιστολή του προέδρου Τζόνσον προς το καθεστώς της Αθήνας, οι σχέσεις Χούντας-ΗΠΑ αποκαταστάθηκαν πλήρως.

Τέλος, η Κύπρος συνέδεσε το θέμα της παρέμβασης σ' ένα κατηγορητήριο όπου πολλοί Έλληνες διανοούμενοι και τελικά η ελληνική κοινή γνώμη ήταν ενάντια στις Η.Π.Α. τον "προστάτη" που τους είχε προδώσει. Στην πραγματικότητα, οι περισσότεροι Αμερικάνοι δεν γνωρίζουν τα "τραύματα" με τα οποία πολλοί Έλληνες "γαλουχούνται"¹⁰².

¹⁰¹Christine Politi, *ό.π.*, p.11-12

¹⁰²Christine Politi, *ό.π.*, p.12-13

Χούντα και Κυπριακό

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου μαρτυρούσε το εύρος της απονομιμοποίησης της Χούντας, η καταστολή της εξέγερσης το αποκρουστικό πρόσωπο των συνταγματαρχών και τα όρια της “φιλελευθεροποίησης”. Όμως δεν ήταν η εξέγερση, που οδήγησε στην κατάρρευση της Χούντας, αλλά το αποτυχημένο πραξικόπημα του δικτάτορα Ιωαννίδη εναντίον του Μακαρίου.

Με το πραξικόπημα αυτό, και την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, η Χούντα έχασε τη στήριξη των αρχουσών τάξεων στην Ελλάδα, και βέβαια την υποστήριξη των ΗΠΑ, που δεν ήθελαν να ρισκάρουν τη διάλυση της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ με μια εκτεταμένη πολεμική σύρραξη Ελλάδας-Τουρκίας. Το βασικό στήριγμα της Χούντας, ο στρατός, ενέπλεξε τη χώρα σε πολεμική περιπέτεια όντας ανέτοιμος, με αποτέλεσμα ένα μη αναστρέψιμο ρήγμα στο εσωτερικό του.

Το πραξικόπημα του Ιωαννίδη απέβλεπε στη δολοφονία του Μακαρίου, στην ανατροπή της Προεδρίας και στην προσάρτηση της Κύπρου από την Ελλάδα, με την ανάθεση της εξουσίας στον κύπριο υπερεθνικιστή Νικόλαο Σαμψών, μαχητή της ακροδεξιάς ΕΟΚΑ Β'. Το πραξικόπημα προκάλεσε τελικά την τουρκική εισβολή, χιλιάδες νεκρούς, αγνοούμενους και πρόσφυγες.

Σε πολιτικό επίπεδο, η έκβαση του πραξικοπήματος επέσπευσε την πτώση της Χούντας, ενώ σε δεύτερο χρόνο σηματοδοτούσε το τέλος της “Μεγάλης Ιδέας” για την Ένωση Ελλάδας-Κύπρου, που είχε διατυπωθεί ήδη από τη δεκαετία του '40. Ήδη μετά την Απελευθέρωση, η ασφάλεια, η διαφύλαξη της εδαφικής ακεραιότητας, η κάλυψη του χάσματος που χώριζε το ελληνικό πολιτικό σύστημα από τις φιλελεύθερες δημοκρατίες της συμμαχού Δύσης και η απαιτούμενη οικονομική ανασυγκρότηση αφέθηκαν στο αλυτρωτικό πρόγραμμα της “Ένωσης” με την Κύπρο.

Η μη ανταπόκριση των δυτικών συμμάχων στην αξίωση αυτή (με την εξαίρεση του Σχεδίου Άτσεσον το 1964, που προέβλεπε την Ένωση, με ανταλλάγματα που τελικά απορρίφθηκαν), κυρίως δε η μη παρεμπόδιση της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, τον Ιούλιο του 1974, εξηγούν γιατί μετά την πτώση της Χούντας ο αντιαμερικανισμός έγινε στοιχείο της ιδεολογίας ακόμα και της ελληνικής Δεξιάς.

Οι επεμβάσεις των Αμερικανών ανά τον κόσμο γίνονται για την εξυπηρέτηση των γεωστρατηγικών τους συμφερόντων προσαρμοσμένες κάθε φορά σε τοπικά δεδομένα. Η εξωτερική πολιτική που ασκείται κάθε φορά εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους. Οι επεμβάσεις τους διαφοροποιούνται ανάλογα με την προοπτική επιτυχίας της εφαρμοζόμενης πολιτικής. Η πολιτική

αυτή δύναται να περιλαμβάνει στρατιωτικά, πολιτικά, οικονομικά και ψυχολογικά μέσα χρησιμοποιώντας τα μεμονωμένα ή σε συνδυασμό ανάλογα με την κάθε περίπτωση.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ρόλος της Κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (CIA) άλλοτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως καθοριστικός για την έκβαση των γεγονότων και άλλοτε ως “σκόπιμα” ουδέτερος. Ο επιδιωκόμενος στόχος καθόριζε κάθε φορά την εφαρμογή μιας πολιτικής. Η Ελλάδα είναι μια χώρα η οποία έχει πολλά ανοιχτά θέματα στην εξωτερική της πολιτική και για το λόγο αυτό δεν δύναται να ασκήσει μια ανεξάρτητη πολιτική στο διεθνή περίγυρο.

Όπως αναφέρεται και στο εισαγωγικό σημείωμα του συγκεκριμένου πονήματος, ο ελλαδικός χώρος ανέκαθεν θεωρούταν από τις μυστικές υπηρεσίες και ειδικότερα από τη CIA ιδιαίτερα ευαίσθητος για την ανάπτυξη κατασκοπευτικών ομάδων και υπηρεσιών λόγω της γεωστρατηγικής θέσης που κατέχει η χώρα στα Βαλκάνια αλλά και στη λεκάνη της Μεσογείου. Η πολιτική που ακολουθήθηκε από τις ελληνικές κυβερνήσεις και ιδιαίτερα οι σχέσεις υποτέλειας στους υπερατλαντικούς συμμάχους και κυρίως από το 1950 και μετά με την εφαρμογή στη χώρα του δόγματος Τρούμαν ευνόησαν την ανάπτυξη των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα.

Η περιγραφή του ρόλου του αμερικανικού παράγοντα στις ελληνικές υποθέσεις τη δεκαετία του '50 περιγράφεται άρτια από το Βρετανό ιστορικό Χιού Σέτον-Γουότσον. “Πολλοί Έλληνες συνειδητοποιούν πως η Ελλάδα μπορεί να σωθεί μόνο με εξωτερική βοήθεια, σηκώνουν τους ώμους και αποποιούνται τις ευθύνες τους....Αφήστε τους Αμερικανούς να μας κυβερνήσουν, αν πάει κάτι στραβά, το λάθος είναι δικό τους”, λένε.¹⁰³

¹⁰³Α.Παπαχελάς, *ό.π. σελ.17*

Βιβλιογραφικές αναφορές

1. Αποστολίδης Π., *Μυστική Δράση Υπηρεσίες Πληροφοριών στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014
2. Βενιζέλος Κ., Ιγνατίου Μ., *Τα Μυστικά Αρχεία του Κίσιντζερ, Τόμος Δεύτερος*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2002
3. Blum William, *Killing Hope, U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, Zed Books London, UK 2003
4. Breuning Marijke, *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*, Palgrave Macmillan, New York 2007
5. Ευρυβιάδης Μ., Ιγνατίου Μ., *CIA Ο Απόρρητος Φάκελος του Ανδρέα*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010
6. Huntington P. Samuel, *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century* University of Oklahoma Press, 1991
7. Κωνσταντόπουλος, Ι., *Οικονομία και Κατασκοπεία*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010
8. Λιάκουρας Π., *Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2007
9. Lowenthal M., *Intelligence From Secrets To Policy* fourth edition, CQ Press, Washington D.C. 2009
10. Παπαχελάς Α., *Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο Αμερικανικός Παράγων, 1947-1967*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 2009
11. Politi Christina, *"American Intervention in Greece, 1946-1964"*, SAIS Bologna Paper, June 2011.
12. Ριζάς Σ., *Η κρίση του κοινοβουλευτισμού και το στρατιωτικό πραξικόπημα, 1965-67. Ο αμερικανικός παράγοντας και η εσωτερική δυναμική*, Κλειώ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, τ/χ 1 (φθινόπωρο 2004)
13. Shulsky A., Schmitt G, *Silent Warfare Understanding the World of Intelligence 3rd Edition*, Potomac Books, Inc, Washington, D.C. 2002
14. Φιτσανάκης Σ., *Εθνική ασφάλεια και σύγχρονες υπηρεσίες κατασκοπείας στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2015

15. Xydis G.Steven,*Coups and Contercoups in Greece 1967-1973*, The academy of Political Science,1974

Διαδίκτυο

1. Φράγκος Γ., *Δημήτρης Ιωαννίδης: "Έτσι με εξαπάτησαν οι Αμερικανοί"!*, **www.national-pride.org**, 25 Ιουλίου 2010
1. www.wikipedia.org
2. www.onalert.gr, *Κύπρος - Επέτειος Ανεξαρτησίας: 56 χρόνια αγώνων, χαμένων ευκαιριών και μεγάλων προσδοκιών*, 1 Οκτωβρίου 2016
3. www.σαν_σήμερα.gr, *Παναγιώτης Κανελλόπουλος 1902-1986*
4. Αθανασόπουλος Γ., *"Η Κύπρος, ο Παπάγος και ο Καραμανλής"*, **www.ellhnikaxronika.com**, 19 Ιανουαρίου 2016
5. Τομάη Φ., *Η επίσκεψη του Άγκνιου στην Ελλάδα*, **Www.tovima.gr**, 21 Δεκεμβρίου 2008
6. Χεκίμογλου Α., *Σκοτεινές ιστορίες με πράκτορες*, **www.tovima.gr**, 19 Ιουλίου 2009
7. Αποστολίδης Π., *Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών στο Εθνικό Σύστημα Ασφάλειας. Η περίπτωση της ΕΥΠ*, ΕΛΙΑΜΕΠ 2007
8. Κουσκουβέλης Η., *Περί Εξωτερικής Πολιτικής*, **www.diethneis-sxeseis.gr**, χ.χ
9. Μπανούτσος Α., *Μυστικές Υπηρεσίες Πληροφοριών: Βασικές έννοιες, αρχές λειτουργίας και δράσης*, **www.rimse.gr**, 31 Οκτωβρίου 2013
10. Κουλουμπής Θ., *Μυστική Δράση και Υπηρεσίες Πληροφοριών*, **www.kathimerini.gr**, 30 Νοεμβρίου 2014